

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra sociální práce

Dana Vrabcová

**„VZDĚLÁVACÍ POTŘEBY MEDIÁTORŮ POSKYTUJÍCÍCH
RODINNOU MEDIACI“**

**„TRAINING NEEDS OF MEDIATORS PROVIDING A FAMILY
MEDIATION“**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Praha 2012

Autor práce: **Dana Vrabcová**

Vedoucí práce: **PhDr. Hana Pazlarová, PhD.**

Oponent práce: **PhDr. Tatjana Šišková**

Datum obhajoby: 2012

Hodnocení :

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Haně Pazlarové, PhD. za vedení mé bakalářské práce i za čas, který mi věnovala na konzultacích, za účinnou podporu a pomoc, která mne motivovala v psaní této práce.

Dále bych chtěla poděkovat čestné předsedkyni Asociace mediátorů ČR, PhDr. Tatjaně Šiškové za cenné rady připomínky a podněty, které mi poskytla. Rovněž bych chtěla poděkovat mediátorům Asociace mediátorů ČR, bez nichž bych nebyla schopna tuto práci vytvořit.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v depozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 31. července 2012

Dana Vrabcová

Bibliografický záznam

VRABCOVÁ, Dana. *Vzdělávací potřeby mediátorů poskytujících rodinnou mediaci*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra sociální práce, 2012, 58 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Hana Pazlarová, PhD.

Anotace

Bakalářská práce „Vzdělávací potřeby mediátorů poskytujících rodinnou mediaci“ pojednává o roli, úkolech a vzdělávacích potřebách mediátorů, kteří poskytují rodinnou mediaci.

Hlavním cílem práce bylo zjistit, popsat skutečné vzdělávací potřeby mediátorů v oblasti rodinných sporů a sestavit doporučení pro specializační vzdělávání rodinných mediátorů, odpovídající současným požadavkům na tuto profesi.

Teoretická část práce zahrnuje informace o rodinné mediaci a jejím postavení v České republice. Práce podává přehled o jednotlivých směrech v mediaci, které ovlivňují názory na profesní výbavu mediátora, zachycuje stručně vývoj rodinné mediace v České republice. Teoretická část práce se zabývá také obsahem rodinné mediace, rolí rodinného mediátora a vysvětluje, jaké mediátor musí plnit během mediace úkoly.

Práce se věnuje legislativnímu rámci rodinné mediace v České republice - jaké podmínky nastavuje Zákon o mediaci pro výkon mediace v rodinných sporech.

Praktická část práce na podkladě kvalitativního šetření popsala, jaké mají rodinní mediátoři vzdělávací potřeby, předkládá návrhy respondentů na sestavení specializačního vzdělávání rodinných mediátorů. Výstupem praktické části je doporučení pro specializační vzdělávání rodinných mediátorů, odpovídající současným požadavkům na tuto profesi.

Annotation

The thesis „Training needs of mediators providing family mediation“ deals with the role, responsibilities and educational needs of mediators who provide family mediation.

The main objective was to identify and describe the real educational needs of mediators in family disputes and to formulate recommendations for their specialized training, corresponding to the current requirements for this profession.

The theoretical part includes information on family mediation and its status in the Czech Republic. The thesis presents an overview of the different directions in mediation that influence views on professional education mediator and briefly captures the development of family mediation in the Czech Republic. The theoretical part deals with the content of family mediation, the roles of family mediator and explains what the tasks the mediator must perform. The paper discusses the legislative framework of family mediation in the Czech Republic - which conditions sets law for the exercise of mediation in family disputes.

Practical part of this thesis describes based on qualitative inquiry which educational needs the family mediators have. The respondents submit proposals to the assembly of specialized training of family mediators. The output of the practical part is recommendations for specialized training of family mediators, corresponding to the current requirements for this profession.

Klíčová slova

mediace, rodinná mediace, rodina, vzdělání, vzdělávací potřeby, specifické dovednosti mediátora

Keywords

mediation, family mediation, family, education, training needs, specific skills of mediators

Obsah

OBSAH	7
ÚVOD.....	8
1. RODINNÁ MEDIACE A JEJÍ POSTAVENÍ V ČR.....	9
1.1 MEDIACE JAKO METODA ŘEŠENÍ SPORŮ A KONFLIKT	9
1.2 SMĚRY OVLIVŇUJÍCÍ NÁZORY NA PROFESNÍ VÝBAVU MEDIÁTORA	9
1.2.1 <i>Facilitativní mediace</i>	9
1.2.2 <i>Evaluativní mediace</i>	11
1.2.3 <i>Transformativní mediace</i>	11
1.2.4 <i>Shrnutí a porovnání jednotlivých modelů mediace</i>	12
1.3 VÝVOJ RODINNÉ MEDIACE.....	13
1.4 OBSAH RODINNÉ MEDIACE	15
1.5 LEGISLATIVNÍ RÁMEC RODINNÉ MEDIACE V ČR.....	17
2. ROLE RODINNÉHO MEDIÁTORA	20
2.1 PROFESE RODINNÉHO MEDIÁTORA V ČR	20
2.2 PROCES RODINNÉ MEDIACE	20
2.3 ÚKOLY RODINNÉHO MEDIÁTORA.....	24
3. VZDĚLÁNÍ A PŘEDPOKLADY PRO PROFESI RODINNÉHO MEDIÁTORA.....	27
3.1. ODBORNÉ ZÁZEMÍ RODINNÉHO MEDIÁTORA.....	27
3.2. VZDĚLÁNÍ VYPLÝVAJÍCÍ ZE ZÁKONA O MEDIACI V NETRESTNÍCH VĚCECH.....	28
3.3 OSOBNOSTNÍ PŘEDPOKLADY RODINNÉHO MEDIÁTORA	31
4. PRAKTICKÁ ČÁST: VZDĚLÁVACÍ POTŘEBY MEDIÁTORŮ, KTEŘÍ POSKYTUJÍ RODINNOU MEDIACI	33
4.1 VZDĚLÁNÍ, KTERÉ MEDIÁTOŘI ZÍSKALI PRO VÝKON RODINNÉ MEDIACE	34
4.2 SOUHRN NÁVRHŮ K SESTAVENÍ SPECIALIZAČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ RODINNÝCH MEDIÁTORŮ	38
4.3 SOUHRN OSOBNOSTNÍCH PŘEDPOKLADŮ RODINNÉHO MEDIÁTORA	41
4.4 DOPORUČENÍ PRO SPECIALIZAČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ RODINNÝCH MEDIÁTORŮ, ODPOVÍDAJÍCÍ SOUČASNÝM POŽADAVKŮM NA TUTO PROFESI.....	45
ZÁVĚR	47
POUŽITÁ LITERATURA.....	48
PŘÍLOHA - SCHÉMATA JEDNOTLIVÝCH ROZHOVORŮ:.....	50

Úvod

Předložená bakalářská práce se zabývá současnou situací rodinné mediace v ČR, osobností mediátora poskytujícího rodinnou mediaci (dále jen rodinného mediátora) a jeho profesními kompetencemi.

Výstupem praktické části práce jsou doporučení pro specializační vzdělávání rodinných mediátorů.

Při zpracovávání takto vymezené problematiky jsem vycházela především z již známých skutečností a poznatků. Jako opěrný bod jsem zvolila dříve publikované práce jiných autorů i materiály vzniklé při přípravě zákona o mediaci v netrestních věcech, analyzovala je, navázala na ně a rozšířila tato pojednání o nové skutečnosti a informace získané z rozhovorů s aktivně působícími rodinnými mediátory.

Předpokládám, že takto koncipovaný soubor poznatků bude užitečný a prospěšný jako podklad k vytvoření uceleného pohledu na pozici rodinného mediátora.

Domnívám se, že poznatky a zkušenosti z práce bude možné rozvinout a využít pro specifikaci konkrétních požadavků na tuto zatím nedefinovanou profesi.

Jedním z hlavních impulsů pro vytvoření této práce byla konfrontace mého osobního názoru na profesní požadavky rodinného mediátora, vycházející z osobních zkušeností při poskytování mediací v rodinné oblasti, s názory odborníků i laické veřejnosti v diskusích a polemikách vzniklých při přípravě a projednávání návrhu Zákona o mediaci v netrestních věcech.

Tato bakalářská práce je rozdělena na dvě hlavní části. První, teoreticky orientovaná, je zaměřena na současnou situaci rodinné mediace, mediační modely v rodinné mediaci, vzdělání a předpoklady pro profesi rodinného mediátora.

Druhá, praktická část práce se zabývala popisem toho, jakého vzdělání a přípravy se mediátorům dostalo, než zahájili svoji činnost a jak tato příprava odpovídala jejich potřebám v praxi. Zvolila jsem metodu kvalitativních rozhovorů s praktikujícími rodinnými mediátory.

Za hlavní cíl této práce jsem si určila: Vytvořit doporučení pro specializační vzdělávání rodinných mediátorů, odpovídající současným požadavkům na tuto profesi.

1. Rodinná mediaci a její postavení v ČR

1.1 Mediaci jako metoda řešení sporů a konflikt

Mediaci je metoda komunikace, pohybuje se v oblastech terapie a psychologie, práva a sociální práce. Obecně řečeno je mediaci způsob (technika, metoda) řešení konfliktů za pomoci prostředníka - mediátora, který vtahuje účastníky (strany) mediaci do procesu řešení, usnadňuje jim komunikaci a vede je k uzavření dohody.

Jak uvádí s nadsázkou Šišková¹ (2012) mediaci je charakterizována spojením dvou filozofií - západní a východní. Západní filozofie se opírá o křesťanskou filozofii a judaismus a zdůrazňuje právo na svobodu a rozvoj individuální osobnosti ve světě, jenž nepotřebuje autoritu - při mediaci je to účastník a jeho individuální pohled, postoj, potřeba. Východní, asijská filozofie akcentuje spokojenost a harmonii celku, snahu po usmíření a vyřešení konfliktu pro všechny přítomné - při mediaci je to společná práce a výsledek ve formě dohody uspokojující všechny zúčastněné.

Způsob, jakým mediátor ke svým úkolům přistupuje a jak je naplňuje, ovlivňuje celý průběh mediaci a dodává jí konkrétní podobu. Přístup mediátora v průběhu mediaci určuje styl, přístup, pojetí či model mediaci. Existuje velké množství stylů mediaci, což způsobuje mnoho nejasností a sporů o tom, co vlastně mediaci je a není, co od ní klienti mohou očekávat, co je jejím cílem.

Jednotlivé mediační modely ovlivňují strukturu procesu mediaci, což má dopad na to, jakou kvalifikaci a profesní vybavení by měl mediátor splňovat.

1.2 Směry ovlivňující názory na profesní vybavení mediátora

1.2.1 Facilitativní mediaci

Jako první byl praktikován a školen v 60. a 70. letech v USA pouze jeden model mediaci, a to facilitativní.² Stal se nejrozšířenějším. K facilitativnímu modelu se hlásí i Asociace a většina mediátorů České republiky. Je tedy využíván i v rodinné mediaci v

¹ ŠIŠKOVÁ, T., Facilitativní mediaci, 2012, PORTÁL

² ZUMETA, Z.D. *Styles of mediation: facilitative, evaluative, and transformative mediation*. 2000
Dostupné z <http://www.mediate.com/articles/zumeta.cfm>

ČR. Šišková³ hovoří o „českém modelu, který by měl nabízet řadu směrů - mediátor by však měl vědět, co dělá a proč.“ Facilitativní mediaci je možné popsat jako facilitované vyjednávání, které na základě objasňování zájmů účastníků vede k vyřešení problému. Při facilitativní mediaci se mediátor opírá o jasně danou strukturu procesu. Podporuje strany, aby opustily své původní pozice, diskutovaly o svých zájmech a potřebách. Hlavním úkolem mediátora je zajistit dialog mezi zúčastněnými stranami a jejich vzájemné pochopení. Věnuje prostor tomu, aby strany popsaly své pocity a prožitky namísto toho, aby se zaměřovaly na právní otázky a na soupeření kdo má pravdu a kdo ne. Mediátor vede strany k tomu, aby hledaly možnosti vzájemné dohody, odpovídající jejich zájmům, a aby vyhodnocovaly možné alternativy. Mediátor strany provází na cestě k dosažení oboustranně přijatelného rozhodnutí. Mediátor nevyjadřuje svoje názory na řešený problém, neposkytuje stranám doporučení, nepředkládá své názory a rady k tomu, jak by měl vypadat výsledek jednání, popřípadě jaké alternativy by mohly nastat v daném sporu. Mediátor je expertem na proces mediace. Mediátorova znalost právních otázek nebo řešené problematiky může být prospěšná, ale není důležitá. Mediace probíhá za přítomnosti všech zúčastněných stran, aby mohly vzájemně naslouchat svým názorům na věc.

Ve facilitativní mediaci je možné ve specifických situacích využít i oddělená jednání mediátora s jednotlivými stranami. Také je možné, aby při mediaci byli přítomni i odborní poradci podle projednávané problematiky (právníci, psychologové, finanční specialisté a podobně). Porady s odborníky mohou strany individuálně využívat i v době mezi jednotlivými mediačními jednáními, popřípadě telefonicky v rámci jednání o přestávkách.

Mediaci jako setkání odborníka na proces (mediátora) s odborníky na problém (stranami sporu) charakterizuje Plamínek.⁴

Zásadní pro facilitativní mediaci je princip postupu od pozic k zájmům. Tomuto odpovídá struktura mediačního procesu i způsob používání komunikačních technik a nástrojů.

---

³ ŠIŠKOVÁ, T., *Facilitativní mediace*, 2012, Praha, Portál

⁴ PLAMÍNEK, J.: *Synergický management. Vedení, spolupráce a konflikty lidí ve firmách a týmech*. 2000, Praha, Argo.

1.2.2 Evaluativní mediace

V severní Americe, kde je mediace velmi silně zastoupena představiteli právnické profese, je rozšířen evaluativní model mediace, který vychází z právnického prostředí.⁵

Evaluativní mediátor hodnotí a vyzdvihuje silné a slabé stránky pozic účastníků v projednávaném případě a předvídá průběh a výsledky případného soudního projednávání. Předkládá stranám návrhy a přesvědčuje je k jejich akceptování. Pozice a požadavky stran hodnotí z hlediska spravedlnosti, právních norem a povinností. Při evaluativní mediaci mediátoři často využívají oddělené jednání se stranami nebo jejich advokáty. Mediátory mohou být odborníci, nejčastěji právníci. Vysoký důraz je kladen na seznámení se mediátora s problémem, který strany předkládají. Mediátor se na vlastní mediaci připravuje, shromažďuje a studuje materiály k případu samotnému i související odborné podklady. Evaluativní mediátor radí stranám za účelem dosažení vzájemné dohody, ovlivňuje průběh, obsah i výsledek mediace. Jedná se o nejdirektivnější model mediace. Z uvedeného je zřejmé, že v evaluativní mediaci hraje zásadní roli odbornost mediátora vzhledem k projednávané problematice. Často se evaluativní přístup využívá u soudem nařízených mediací.

1.2.3 Transformativní mediace

V roce 1994 vymezili Folger a Bush transformativní přístup v mediaci v monografii „The Promise of Mediation: Responding to Conflict through Empowerment and Recognition“.⁶ Transformativní mediace je zaměřena na rozvoj a podporu svéprávnosti a autonomie účastníků konfliktu, tedy jejich „zplnomocnění“. Mediátor nedirektivním přístupem vede strany k poznání a uznání potřeb, zájmů, hodnot a hledisek druhé strany. Mediátor zajišťuje podmínky k vytvoření atmosféry vzájemné důvěry a otevřenosti, kdy strany mohou vyřešit konflikt samy, posiluje je k řešení i prevenci konfliktů budoucích. Transformativní mediace zdůrazňuje zaměření na proměnu vzájemných vztahů stran, ne primárně na problém, s nímž strany k mediaci přišly. Výsledkem je jednak proměna vztahu stran, a tím také vyřešení dílčího

---

⁵ ZUMETA, Z.D. *Styles of mediation: facilitative, evaluative, and transformative mediation*. 2000
Dostupné z <http://www.mediate.com/articles/zumeta.cfm>

⁶ BUSH, R.A.B., FOLGER, J.P.: *The Promise of Mediation: Responding to Conflict Through Empowerment and Recognition*, 1994, San Francisco, Jossey-Bass Publishers,
Dostupné z <http://www.colorado.edu/conflict/transform/bushbook.htm>

problému, a zároveň zlepšení přístupu stran vůči možným budoucím problémům. Mediátor podtrhuje a akceptuje návrhy řešení, s nimiž spontánně strany přicházejí. Samotné řešení sporu však není podstatou transformativního přístupu, ta spočívá ve vytváření prostoru pro proměnu - transformaci - účastníků mediace a jejich vzájemných vztahů.

1.2.4 Shrnutí a porovnání jednotlivých modelů mediace

Porovnáme-li jmenované modely mediace, můžeme říci, že facilitativní přístup k mediaci zdůrazňuje jasně danou roli mediátora vzhledem k procesu mediace. Je tedy direktivní z hlediska procesu, zároveň však strukturu přizpůsobuje potřebám účastníků. Pro facilitativní mediaci je charakteristické následování předem stanovené struktury, oproti evaluativní mediaci. Evaluativní mediátor strukturu procesu více podřizuje svému expertnímu posouzení momentálního stavu projednávaného. V transformativní mediaci je struktura přizpůsobena vývoji dialogu stran. Nejdůležitějším momentem ve facilitativní mediaci je hledání a popis zájmů obou stran, na rozdíl od evaluativní mediace, v níž mediátor zůstává spíše u vyjádřených pozic. Ve facilitativní mediaci není dohoda omezena na opuštění pozic a přijetí kompromisního řešení, ale je výsledkem vzájemné spolupráce stran na základě rozeznání zájmů. V centru pozornosti facilitativní mediace je věcný spor, zároveň je orientována nejen na řešení dílčího sporu, ale i na budoucí uspořádání vztahů mezi stranami. Evaluativní mediace se prolíná s poradenskou činností právních a jiných odborných konzultantů, transformativní mediace se blíží svými cíly proměňovat a „léčit“ lidi a vztahy, k psychoterapii.

Linden⁷ se domnívá, že každý z možných přístupů k mediaci má své opodstatnění, vyzdvihuje přístup, charakterizovaný jako „toolkit“, neboli „sada náradí“. Mediaci nazývá spíše uměním, než dovedností. Vychází z toho, že tak jako každý člověk je i mediace unikátní. Proto mediátor přistupuje k případům přísně individuálně. V průběhu mediace si vybírá ze sady dokonale zvládnutých přístupů, metod a technik nejvhodnější z prostředků. Z toho plyne, že takový přístup klade extrémní nároky na dovednosti mediátora, na jeho vnímavost vůči situaci i vůči účastníkům mediace, na schopnost

---

⁷ LINDEN, J.: *Mediation styles: The Purists vs. the „Toolkit“*. 2002
Dostupné z <http://www.mediate.com/articles/linden4.cfm>.

rozhodování se v zátěžových situacích, flexibilitu a kreativitu a také na jeho zodpovědnost a sebereflexi.

Pro potřeby této práce budu dále uvažovat v tendencích facilitativní mediace, která je zatím nejpoužívanějším modelem v ČR v rodinné oblasti.

1.3 Vývoj rodinné mediace

Jak uvádí Holá⁸, v rodinných sporech se mediace jako metoda jejich řešení, etablovala. V roce 1973 byla založena na univerzitě v Birminghamu ve Velké Británii Mezinárodní společnost pro rodinné právo (International Society of Family Law, ISFL). Konference, kterou společnost realizovala v roce 1982 v Cambridgi, byla věnována řešení rodinných konfliktů. V roce 1997 proběhla ve Štrasburku čtvrtá evropská konference rodinného práva, která řešila téma „Rodinná konference“.

V roce 1998 vydala Rada Evropy doporučení k využívání rodinné mediace členskými státy EU.⁹ Ve státech EU k rodinné mediaci přistupují státy různě.

Jak uvádí Ganancia¹⁰, ve Francii se začalo od roku 1988 usilovat o prosazení rodinné mediace a je silně institucionalizována. Zákon o rodičovských pravomocích ze 4. 3. 2002 vyhradil rodinné mediaci privilegované místo. Nastoluje skutečnou rovnost rodičů při výchově dítěte a povinnost obou rodičů udržovat a navzájem respektovat osobní vztahy s dítětem. Soudce může ve kterékoli fázi konání, avšak jenom se souhlasem jeho účastníků, jmenovat třetí osobu-mediátora. Soudce určí trvání mediace, přičemž tato lhůta nesmí překročit tři měsíce a jenom jednou může být obnovena. Po úspěšném ukončení mediace soudce ověří dohodu sporných stran.

V jurisdikci Anglie a Walesu¹¹ v rámci Spojeného království je mediace organizována specifickým způsobem. Za koncepci mediace včetně její propagace zodpovídá ministerstvo spravedlnosti. U rodinných sporů podléhá mediace autoregulaci

---

⁸ HOLÁ, L.: *Mediace v teorii a praxi*. 2011, Praha, Grada Publishing, a.s.

⁹ Doporučení Výboru ministrů členskými státy Rady Evropy o rodinné mediaci č. R (98)1 z 21. ledna 1998

¹⁰ GANANCIA, D.: *Panoráma rodinnej mediácie vo francúzku*, 2004, Bratislava, Zborník z mezinárodnej konferencie Mediácia - cesta k efektívnej justícii

¹¹ Portál evropské justice, Dostupné z <https://e-justice.europa.eu/contentMaximisation.do?plang=cs&idTaxonomy=64&idCountry=ew&member=1&action=maximizeMS>

a je tvořena řadou členských organizací nebo akreditačních institucí, jichž jsou mediátoři členy. Tyto instituce se spojily, aby vytvořily Radu pro mediaci v rodinných sporech (Family Mediation Council – FMC) a harmonizovaly normy pro mediaci v rodinných sporech. Pro mediátory neexistuje žádný kodex chování, který by byl specifický pro Anglii a Wales. Všichni zakládající členové FMC musí zajistit dodržování Kodex chování Rady pro mediaci v rodinných sporech (FMC Code of Conduct) ze strany svých členů (mediačních pracovníků pro rodinné spory). Mediátoři v rodinných sporech pocházejí z různých prostředí - právnických, terapeutických, sociálních služeb - a neexistuje žádný zákonný požadavek, aby absolvovali jakékoli speciální školení. Různé členské/akreditační organizace si však udržují své vlastní soubory vzdělávacích a profesionálních standardů, které zahrnují požadavky na vzdělání.

V České republice se mediace začala prosazovat v průběhu 90. let 20. století především z iniciativy mezinárodní organizace Partners for Democratic Change založené v roce 1989 v USA. Partners for Democratic Change přispěla ke vzniku Českého centra pro vyjednávání a řešení konfliktů, jehož záměrem bylo šířit mediaci na veřejné a nestátní úrovni v celé oblasti mimosoudního vyjednávání. Vyškolení mediátoři již s lektorskými dovednostmi založili v r. 2000 Asociaci mediátorů ČR, o.s. (dále jen Asociace mediátorů), protože si uvědomovali, že tato nová oblast by mohla být ohrožena, pokud by se neopírala o určité standardy. A protože neexistovala žádná státní organizace, započali její podporu, šíření a vzdělávání alespoň na nestátní úrovni. Cílem organizace je udržovat mediaci na vysoké profesionální úrovni, dodržovat profesní standardy a etický kodex mediátora, šířit o ní povědomí a vzdělávat zájemce v rámci vzdělávacích standardů. Jak vyplývá z výročních zpráv organizace, mediátoři Asociace mediátorů realizují mediaci zejména v rodinné oblasti (81%), z ní pak nejvíce rozvodové kauzy, dále mediaci v oblasti firemní, pracovní a občansko-právní.¹²

Rodinnou mediaci poskytuje v současnosti mnoho dalších organizací, většinou neziskové organizace, soukromé poradny, střediska a centra pro rodinu v celé ČR.

---

¹² Oficiální stránky Asociace mediátorů ČR o.s., Dostupné z: <http://www.amcr.cz/>

1.4 Obsah rodinné mediace

„V České republice většinou rozlišujeme mezi rodinnou a rozvodovou mediací. Protože o rozvodu manželů rozhoduje soud, spojuje se v ní mediace rodinná s mediací v justici. Rozvodová mediace je u nás chápána jako součást mediace rodinné... Základní podstatou rodinné mediace je zjištění, že většina rozvádějících či rozcházejících se partnerů má zachovanou schopnost a vůli zůstat kompetentními rodiči. Lze tak postupně oddělit konfliktní partnerskou rovinu od roviny rodičovské. Proces rodinné mediace zdůrazňuje zodpovědnost rodičů za rozhodnutí, která ovlivní jejich děti. Většina mediátorů v rodinné mediaci působí jako „obhájce dětí“.“¹³

Rodiče mohou díky mediaci vyřešit spory, s nimiž se setkávají při řešení neshod v pohledu na různé stránky jejich života – přístup k výchově dětí, zajištění péče a výživy dětí. Mediace může pomoci rodičům, kteří se potřebují dohodnout na tom, jak bude jejich život a život jejich dětí v budoucnu vypadat. Mediace probíhá u mediačního stolu v neutrálním prostředí, jedno mediační sezení trvá přibližně tři hodiny - záleží na tom, kolik témat potřebují rodiče řešit, jedná se o max. možnou dobu. Z počátku klienty délka mediace zaskočí, ovšem na konci sezení je překvapí, jak rychle tři hodiny uběhly.

Rodinné mediátory vyhledávají především rodiče v konfliktu, který jim komplikuje, nebo brání společně pečovat o děti. Mají komunikační těžkosti, rozpory v názorech na výchovu dětí, rozcházejí se v představách, jakým způsobem o děti pečovat a nemohou se mezi sebou dohodnout. Mediace v takových případech funguje, jako prevence rozpadu rodin. Těchto případů je však zatím velmi málo.

Mnohem častějšími klienty mediace jsou rodiče, kteří uvažují o rozchodu či rozvodu, procházejí rozpadem jejich vztahu nebo už rozchodem či rozvodem prošli a řeší otázky svého dalšího rodičovství – zachování matky a otce pro své děti. Mnohdy ani nevědí, jak si poradit a co mají udělat, o mediaci nikdy neslyšeli a nevědí, co si mají pod ní představit. Potřebují ale svoji situaci změnit, protože je pro ně neúnosná a zatěžuje je i jejich děti. Často nepřicházejí dobrovolně, ale spíše na doporučení pracovnice sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) nebo soudce. Potřebují vyřešit velké množství otázek a rozporů, které je provázejí v období kolem rozpadu

---

¹³ HOLÁ, L.: *Mediace v teorii a praxi*. 2011, Praha, Grada Publishing, a.s., str. 180

jejich vztahu. Mediace má napomoci vzniku jejich dohody o tom, jak budou své děti vychovávat, jaké si stanoví výchovné principy, co chtějí u svého dítěte podporovat, jak je budou vést v dalším životě, jak je budou finančně podporovat a mnoho dalších, o kterých při zahájení mediace nemají tušení a které je napadají během celého procesu mediace. V rodinné mediaci je prostor pro řešení konfliktů, které partnery od sebe vzdalují a znemožňují jim společně sdílet rodičovství. Pokud se partneři chtějí rozvést, pomůže jim mediaci vyřešit základní body při rozvodu – komu budou děti svěřeny do péče, výše výživného, bydlení obou partnerů a rozdělení financí. I mnohem detailnější body – jak si budou partneři vyměňovat informace o dítěti, jak spolu budou komunikovat, podle jakých výchovných principů povedou dítě životem, jak budou řešit otázky kolem nemoci dítěte a jak určí náhradní termín návštěvy u druhého partnera, jak budou dětem pořizovat dárky a jak je budou prezentovat, návštěvy a setkávání se širší rodinou a další důležité body, které zajímají konkrétní dvojici. Nastavením pravidel, které vyhovují oběma partnerům, je možné situaci po rozpadu rodiny zklidnit a umožnit dítěti setkávání s oběma rodiči. Dítě pak zůstane v kontaktu s oběma rodiči a navíc získá zkušenost, že je možné a reálné těžkosti díky společnému úsilí vyřešit.

Asociace mediátorů uvádí ve svých propagačních materiálech oblasti, které se pomocí mediace dají řešit:

Před rozvodem, při rozvodu, po rozvodu:

- podle jakých pravidel budou rodiče vychovávat děti
- jak se budou rodiče podílet na naplnění potřeb dětí
- oblast bydlení (změna bydliště, zrušení užívacího práva, převody nemovitostí)
- rozdělení společného jmění (aktiva a pasiva)

Mezigenerační vztahy:

- vícegenerační soužití
- pravidla soužití mezi dospívajícími dětmi a rodiči

Majetkové záležitosti

- dědictví
- restituce

- spoluvlastnictví nemovitostí
- rodinné firmy
- zúžení společného jmění manželů
- správa majetku dítěte
- půjčky a závazky v rámci rodiny

Nedorozumění v rodinném soužití

- budoucnost dětí, co a kde budou studovat
- kdo a jak bude pečovat o rodiče a prarodiče
- péče o nemocného člena rodiny

Předmanželské smlouvy

- kolik bude mít rodina dětí a kdy
- podle jakých pravidel budou rodiče děti vychovávat
- kde bude rodina bydlet
- pravidla hospodaření
- co čí je a bude

1.5 Legislativní rámec rodinné mediace v ČR

15. června 2011 vláda ČR schválila návrh Zákona o mediaci v netrestních věcech a o změně některých zákonů č.j. 326/11, který předložil ministr spravedlnosti a předseda Legislativní rady vlády.

V obecné části důvodové zprávy k Zákonu o mediaci v netrestních věcech a o změně některých zákonů¹⁴ se uvádí:

„Většina soudů ve věcech týkajících se výchovy dítěte a styku jeho rodinných příslušníků s ním z důvodu provedení mediace a rodinné terapie s manželskými a rodinnými poradnami již dlouhodobě spolupracuje. Je však potřeba zabezpečit, aby tuto

---

¹⁴ Důvodová zpráva k Zákonu o mediaci v netrestních věcech a o změně některých zákonů, dostupná z <http://www.komora.cz/pomahame-vasemu-podnikani/pripominkovani-legislativy-2/nove-materialy-k-pripominkam-1/nove-materialy-k-pripominkam/40-11-zakon-o-mediaci-v-netrestnich-vecech-t-10-3-2011.aspx>

mediační činnost vykonávaly osoby, které budou odpovídajícím způsobem vyškoleny a mohly se tak stát adekvátními partnery soudců rozhodujících tuto agendu, kteří by následně pouze schválili mediační dohodu. V českém právním řádu je tedy žádoucí zakotvit právní účinky zahájení mediace a možnost alespoň částečně povinného mediačního řízení (ve formě povinného setkání s mediátorem) jako alternativy soudního procesu a založit tak solidní platformu pro úspěšné působení mediátorů.“

13. června 2012 vyšlo platné znění Zákona o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci) pod číslem 202/2012 ve Sbírce předpisů ČR (částka 70/2012). Účinný bude zákon od 1. září 2012.

Pro účely tohoto zákona se rozumí rodinnou mediací postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi stranami konfliktu tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktů vyplývajících z rodinných vztahů, uzavřením mediační dohody. Mediátorem je podle zákona fyzická osoba, která je zapsaná v seznamu mediátorů. Poskytovat služby mediátora je oprávněna pouze osoba zapsaná v seznamu. Mediátor je povinen při výkonu činnosti mediátora používat označení „zapsaný mediátor“ nebo „zapsaná mediátorka“. Označení „zapsaný mediátor“ nebo „zapsaná mediátorka“, ani od nich odvozené tvary slov, není oprávněna používat jiná osoba.

Mediace je zahájena uzavřením smlouvy o provedení mediace. Mediační dohodu uzavírají všechny strany konfliktu. Jejimi náležitostmi jsou vedle podpisů stran konfliktu také datum jejího uzavření, doplněné mediátorem, a jeho podpis, kterým se stvrzuje, že mediační dohoda byla uzavřena v rámci mediace.

Zákon přinesl také změnu občanského soudního řádu (Občanský zákoník 89/2012 Sb). Je-li to účelné a vhodné, může předseda senátu účastníkům řízení nařídit první setkání se zapsaným mediátorem (dále jen „mediátor“) v rozsahu 3 hodin a přerušit řízení, nejdéle však na dobu 3 měsíců. Pokud se účastníci bez zbytečného odkladu nedohodnou na osobě mediátora, vybere jej ze seznamu vedeného ministerstvem předseda senátu. Po uplynutí 3 měsíců soud v řízení pokračuje.

Jednou z překážek účasti na mediačním jednání je její financování, protože rodiče si v těchto případech mediaci musí hradit sami, přestože si mediaci dobrovolně nezvolili. Tyto případy lze v současnosti řešit využitím nabídky organizací, které

mediaci poskytují jako sociální službu. Další možností jsou dohody mediačních center s OSPOD o hrazení mediace z finančních zdrojů měst a obcí. Obě možnosti však jsou zatím využívány jen nepatrně.

2. Role rodinného mediátora

2.1 Profese rodinného mediátora v ČR

Profese mediátora v ČR není nijak všeobecně definována, není nijak specifikována ani pozice rodinného mediátora. V praxi to vypadá tak, že většina mediátorů po absolvování některého z výcviků mediace nabízených na trhu, získá živnostenské oprávnění. Mediátoři při výkonu své vlastní praxe nebo zaměstnání, které je živí, okrajově nabízejí také služby mediace. Mediaci pak přizpůsobují své původní profesi a svému profesnímu nastavení. Jiná je mediace v rukách právníků, ekonomů a obchodníků, jiná v rukách reprezentantů humanitně zaměřených profesí, zejména psychologů, sociologů a sociálních pracovníků.

Mnohé z organizací, které poskytují rodinnou mediaci, vytvořily své vlastní etické kodexy mediátora popř. profesní standardy mediátora, častěji přebírají Etický kodex a Profesní standardy AMČR,o.s.

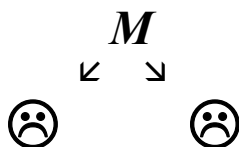
Pokud má být rodinný mediátor klientům prospěšný, musí zvládnout, proces mediace, mediační dovednosti a techniky. Ovšem stejně tak jde o mediátorův lidský přístup, opravdovost, empatii vůči oběma klientům a sdílení vztahu s oběma klienty.

2.2 Proces rodinné mediace

Mediace má jasně daný proces, sestávající ze sedmi fází. Tímto procesem se řídí rovněž rodinná mediace.

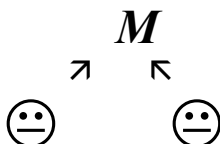
V první fázi - přípravné, vysvětlí mediátor účastníkům, co mediace je a popíše svoji roli. Cílem je zahájení mediace, vytvoření bezpečné, pozitivní atmosféry k jednání a předání informací klientům o postupu mediace, roli mediátora a stanovení pravidel mediace.

Obr. č. 1 Grafické znázornění komunikace mezi mediátorem - M a stranami mediace v první fázi.

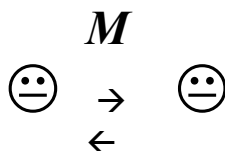
Ve druhé fázi mediátor naslouchá stranám. Je to velmi důležitá fáze mediace a také nejdelší ze všech fází. Cílem této fáze je shromáždit informace o situaci klientů, umožnit jim popsat, jak každá situaci vidí a najít co strany potřebují a kde jsou oblasti jejich společných zájmů.

Obr. č. 2 Grafické znázornění komunikace mezi mediátorem - M a stranami mediace v průběhu druhé fáze mediace.

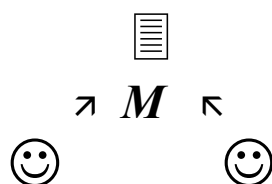
Ve třetí fázi si klienti vzájemně naslouchají a diskutují o tématu. Tato fáze směřuje k vzájemnému pochopení účastníků mediace a orientace stran na budoucí spolupráci.

Obr. č. 3 Grafické znázornění komunikace mezi mediátorem - M a stranami mediace v průběhu třetí fáze mediace.

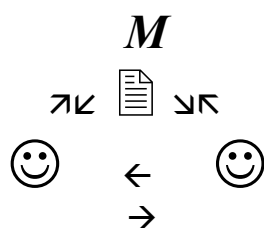
Ve čtvrté fázi mediátor podporuje strany v hledání všech možných řešení v daném předmětu jednání. Cílem je pak nalezení pro oba rodiče a jejich děti vzájemně nejpříjemnějšího řešení.

Obr. č. 4 Grafické znázornění komunikace mezi mediátorem - M a stranami mediace v průběhu čtvrté fáze mediace.

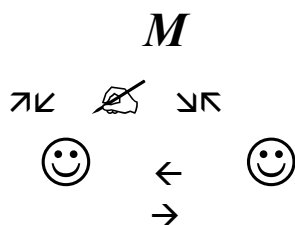
V páté fázi vede mediátor strany k podrobnému rozpracování vybraného řešení do konkrétních kroků. Cílem fáze je popsat podrobně cestu, která povede rodiče k realizaci jimi zvoleného řešení.

Obr. č. 5 Grafické znázornění komunikace mezi mediátorem - M a stranami mediace v průběhu páté fáze mediace.

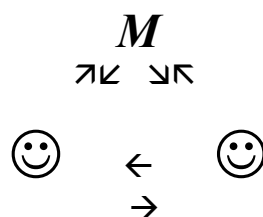
V šesté fázi strany sestaví mediační dohodu. Cílem je sepsání dohody, ukončení mediace a rozloučení s rodiči.

Obr. č. 6 Grafické znázornění komunikace mezi mediátorem - M a stranami mediace v průběhu šesté fáze mediace.

K tomu, aby se strany k mediaci sešly, rozuměly užitku, který jim mediace může přinést, a domluvily se na termínu mediace, je nutná tzv. nultá fáze.

Obr. č. 7 Grafické znázornění komunikace mezi mediátorem - M a stranami mediace v průběhu nulté fáze mediace.

V praxi se na mediátora většinou obrátí jeden z rodičů. Dohodnou si termín mediace, pokud druhý rodič nemá dostatek informací o mediaci či není zcela přesvědčen o možném užitku mediace, mediátor jej kontaktuje a mediaci mu nabídne. Mediaci provádí mediátor v mediační místnosti, jež je vybavena ideálním případně kulatým stolem, flipovou tabulí, notebookem. Klienti by měli mít během mediace k dispozici malé občerstvení, aby se zde cítili dobře a měli zajištěny své základní fyziologické potřeby. Už samotné uvítání klientů je důležité pro navození příjemné atmosféry a pocitu bezpečí - proto mediátor klienty seznámí s prostředím, aby se orientovali a alespoň trochu se uklidnili a uvolnili.

V úvodu mediátor klientům představí, jak bude mediace probíhat a co bude jako mediátor dělat. Společně s klienty sestaví pravidla jednání. Po té vyzve klienty, aby popsali, co je k mediaci přivedlo.

Mediátor pak střídavě naslouchá klientům a dává jim prostor k vyjádření všeho, co mají se situací, která je k mediaci přivedla spojeno. Mediátor pomocí otevřených otázek a dalších technik aktivního naslouchání co nejvíce porozumět tomu, co účastníci vidí rozdílně a v čem se shodují. Tato fáze trvá obvykle nejdéle z celého procesu mediace, mnohdy se stává, že zabere téměř celé první mediační sezení. Jejím cílem je pojmenovat jednotlivé body jednání, které zaznamenává mediátor na flipový papír.

Velkou úlevou pro klienty a prvním úspěchem je odpoutání se od problému - jeho pojmenování, vizualizace a společné řešení. Klienti najednou uvidí problém před sebou, už není součástí jich samotných nebo toho druhého, ale je na stole nebo na flipu a je možné na něj pohlížet z různých úhlů a zamýšlet se nad ním bez emocí, které by přímo útočily na osoby klientů. Mediace takto umožňuje jejím účastníkům stát se aktivními v řešení situace, která je k mediaci přivedla a převzít za řešení zodpovědnost společně se svým protějškem.

Mediátor s rodiči probírá postupně jeden bod jednání za druhým. Klienti se vyjadřují ke konkrétnímu předmětu jednání. Mediátor klientům umožňuje říci vše, co potřebují, pomáhá vyslechnout názor druhého a porozumět mu. Rodiče se tak mohou během procesu přesunout z pozice protivníka do pozice partnera. Po té, co rodiče téma prodiskutovali a pochopili se vzájemně, jsou připraveni k řešení. V tomto momentě začíná mediátor pracovat na sběru všech možných řešení. Mediátor všechny návrhy zaznamenává. Mediátor rodiče podporuje v tom, aby našli co největší počet řešení. Klienti pak postupně za podpory mediátora probírají jednotlivé návrhy a zvažují jejich užitečnost a vhodnost pro jejich situaci. Jakmile rodiče zvolí nejvhodnější řešení, zpracuje s nimi mediátor dohodu. Dohoda je velmi detailní, aby bylo jasné co, kdo, kdy, a jak udělá.

2.3 Úkoly rodinného mediátora

Základ činnosti mediátora jsou **techniky aktivního naslouchání**:

- povzbuzování, kterým mediátor projevuje zájem o klienty a povzbuzuje je k hovoru
- zrcadlení pocitů určené k pojmenování pocitů klienta
- parafrázování, které je určeno k ověření řečeného
- objasňování umožňuje získat další informace k tomu, o čem klient hovořil
- shrnování slouží k stručnému shrnutí důležitých myšlenek, faktů a pocitů, které klienti uvedli
- oceňování používá mediátor zásadně současně k oběma klientům v průběhu mediace a oceňuje je za jejich angažovanost, aktivitu a spolupráci

Techniky aktivního naslouchání používá mediátor během celé mediace. Díky těmto technikám, je mediátor schopen rodičům pomoci, aby se mohli vzájemně vyslyšet.

Dalším důležitým úkolem mediátora je kladení otázek. Nejčastěji pracuje mediátor s otázkami otevřenými. Stejně významné jako techniky aktivního naslouchání jsou **specifické techniky mediátora**:

- neutrální jazyk, pomocí něhož mediátor tlumočí účastníkům mediace sdělované nepříjemné informace a prožitky
- vystižení zájmu a potřeby klienta
- převádění stížností klientů na potřeby

- pojmenování předmětu jednání
- ledolamky, které mediátor používá ve třetí fázi k obnově hladké vzájemné diskuse klientů.

Mediátor musí určit nebo spíše vycítit v jakém čase, kterou z uvedených technik použít, aby podpořil efektivně komunikaci klientů a vedl je k cíli jejich vyjednávání.

Mediace je náročná v tom, že od počátku jsou přítomni oba klienti a sledují, jak mediátor reaguje nejen na ně osobně, ale i na toho druhého. Mají přirozenou snahu přesvědčit mediátora o správnosti „svého„ pohledu na věc a ukázat mu, že ten druhý to přece dělá a myslí „špatně“. Mediátor musí oběma klientům vyváženě vyjadřovat empatii a přijetí. Jde o to získat důvěru obou klientů najednou. Přesvědčit je o svém zájmu a pochopení pro ně oba, přesto, že oni se vnímají v daný čas jako nepřátelé. Aby mohli klienti v mediaci vyjadřovat otevřeně své různé názory, potřebují se cítit bezpečně a svobodně. Proto je pro mediaci důležitá práce s emocemi obou klientů. Mediátor tak zpracovává vše, co klienti řeknou. Nenechává nic, co bylo vyřčeno bez komentáře a to hlavně v počátcích, kdy je komunikace napjatá. Musí se snažit o „překlad“ všeho vysloveného tak, aby oba klienti mohli sledovat, co ten druhý říká a porozuměli tomu tak, jak to mluvčí myslí. Snaží se veškeré emoce pojmenovat a pomoci promlouvajícímu, aby je co nejpřesněji popsal, tím zprostředkoval druhému a sám si uvědomil, co se mu vlastně děje. Může se tak od emoce oprostít a soustředit se na ostatní sdělované informace.

Mediátor naplňuje zásadu neutrality, nestrannosti. Jde o aktivní účast mediátora v komunikaci s oběma klienty, který si je vědom svých předsudků a umí s nimi během práce s klienty naložit. Svou nestrannost vůči nim vyjadřuje vytvářením vyváženého časového prostoru ke sdělením a hlavně nehodnocením jejich sdělených či prožívaných zážitků a činů. Je otevřený všemu novému a svou zvědavostí podporuje klienty v hledání nových pohledů na problémy a hlavně nevystupuje jako nadřazený odborník, který všechno ví nejlépe. Mediátor hlídá svou nestrannost tím, že není v konfliktu mocensky ani citově zaangažován, v ideálním případě se s klienty setkává většinou až při samotném mediačním jednání. Před mediací se neseznamuje s žádnými podrobnostmi nebo písemnými materiály případu klientů, pouze klientům předává informace o mediaci, roli mediátora a domlouvá s nimi termín setkání.

Hlavní úkoly mediátora spatřuje Šišková¹⁵ v uvědomění mediátora, jak vnímá on osobně konflikt, jaký k němu má postoj, aby byl připraven na konfliktní situace během mediace a vhodně na ně reagoval. Dalším úkolem podle Šiškové je mediátorovo vyhodnocení postoje stran ke konfliktu, jak strany s konfliktem nakládají. Podle tohoto vyhodnocení mediátor volí adekvátní postup. Dále by měl mediátor konflikt analyzovat, rozlišit, kdy je konflikt podstatný a kdy okrajový, poznat zdroje konfliktu, a to mu pomůže určit pořadí řešení jednotlivých témat. Za stěžejní úkol mediátora považuje ochranu integrity procesu tak, aby na základě vzájemného předání informací, porozumění a shody mezi stranami, zajistil dosažení dohody.

---

¹⁵ ŠIŠKOVÁ, T.:Facilitativní mediace, 2012, Praha, Portál

3. Vzdělání a předpoklady pro profesi rodinného mediátora

3.1. Odborné zázemí rodinného mediátora

Odbornost mediátora v rodinné mediaci je otázkou, na níž je těžké nalézt jednoznačnou odpověď. Odborníci i praktikující mediátoři se shodují, že mediace rodinná je obor multidisciplinární, který v sobě zahrnuje poznatky z práva, psychologie, sociologie a sociální práce.

Jak uvádí Šišková¹⁶ „*Mediátor není jen právníkem, psychologem, sociologem či sociálním pracovníkem. Mediátor využívá pouze určité dovednosti z každé profese a proto je mediace oborem interdisciplinárním, jeho metoda je přesně definována a příprava mediátora vyžaduje speciální vzdělání a praxi.*“

Rodinný mediátor by měl splňovat vysoké nároky, které jsou s výkonem profese spojeny. Jak popisuje Šišková¹⁷, být mediátorem vyžaduje určitý způsob myšlení, než jen technické zvládnutí konkrétních dovedností. Původní povolání či obor mediátora jeho přístup ke klientům ovlivní. Je však důležité, že působí-li jako mediátor právník, měl by chápat věcnou a osobní stránku problému, profesionální psycholog by měl zase chápat věcné a právní aspekty, a stejně tak profesionál z jiného oboru by si měl být vědom všech stránek sporu. V mediaci je nezbytné takovéto systematické chápání pro řešení sporů, bez ohledu na to, co je jejich předmětem - zda jde o konflikt v zaměstnání, mezi obchodními partnery nebo o konflikt v rodině. Všechny věcné spory mají i své osobní aspekty, vyplývající z mezilidských vztahů, a většina osobních sporů má naopak aspekty věcné - přičemž věcné i osobní problémy často mívají své právní důsledky.

Bakalář¹⁸ vidí mediaci jako odbornou službu psychologa, která je zaměřená na vyšetření sporu, který je již nad síly účastníků a zohledňuje zájem nezletilých dětí. Bakalář poukazuje na to, že rolí mediátora je pomáhat účastníkům dospět k dohodě, rozhodnutí je však na nich samotných.

Rodinná mediace je specifická v tom, že zasahuje do životních zájmů třetích osob - dětí. Mediátor se podle Warshaka¹⁹ dostává do role obhájce zájmů dítěte a jako takový by měl být znalcem psychologie dítěte. Úlohou rodinných mediátorů je podle Warshaka udržovat zájem dětí v centru úvah rodičů. Warshak nepovažuje za dostatečné spoléhat se na posudky externích odborníků a dokládá svou zkušenost s příliš mnoha případy nekvalitně zpracovaných posudků, někdy dokonce záměrně zkreslených ve

---

¹⁶ ŠIŠKOVÁ, T.: Facilitativní mediace, 2012, Praha, Portál str. 41

¹⁷ Tamtéž

¹⁸ BAKALÁŘ, E.: Mediace (rozvodová), Otec, dítě, rodina, III, 1996, č. 7, s. 5-8.

¹⁹ WARSHAK, R.A. „Revoluce v porozvodové péči o děti.“, 1996, Praha, Portál.

prospěch strany, která si je objednala. Z těchto důvodů doporučuje, aby mediátor v opatrovnických záležitostech byl odborník se znalostmi dětské psychologie.

Jak uvádí Holá²⁰, dvojí systém - povinné a dobrovolné - účasti na mediaci vedl k různosti požadavků na kvalifikaci mediátorů poskytujících rodinnou mediaci. S narůstajícím využíváním mediace i v rámci soudního rozhodování, se také zvyšuje tlak na kvalifikaci mediátorů.

Odbornost mediátora může ovšem být přítěží a komplikací. Jednak se může dopustit odborné chyby v posouzení problému a v poskytnutí doporučení, jednak pro přílišnou zahleděnost do řešené problematiky může přestat vykonávat svou roli mediátora a začít hledat spolu se stranami řešení.

Přikláním se k názoru, že základní odborné znalosti z psychologie, práva, sociologie a sociální práce jsou pro rodinného mediátora nutné. Tomu, aby byly odborné znalosti mediátora zneužity ve prospěch jedné ze stran, by měla zabránit nestrannost mediátora. Případná rizika hodnocení a poskytování rad a doporučení mediátora jsou ošetřena procesem a využíváním mediačních technik.

Lang²¹ popisuje myšlenky mediátora, který nevnímá potřeby a individuální přístup ke klientům: „Nechte mě převyprávět váš příběh, řeknu vám, o co v něm jde a, mimochodem, tady máte řešení.“

3.2. Vzdelání vyplývající ze zákona o mediaci v netrestních věcech

Dle Zákona o mediaci²² (dále jen zákon) Ministerstvo spravedlnosti ČR (dále jen Ministerstvo) vykonává dohled nad dodržováním povinností stanovených mediátorovi zákonem; to neplatí, je-li mediátorem advokát. Mediátorem je podle zákona mediátor, který je zapsaný v seznamu mediátorů Ministerstva. Seznam je informačním systémem veřejné správy.

Zákon uvádí, že Ministerstvo запиše do seznamu mediátora, který podal žádost, získal vysokoškolské vzdělání v magisterském nebo v navazujícím magisterském studijním programu v České republice, nebo získal obdobné vysokoškolské vzdělání v zahraničí, předloží k zápisu osvědčení o složení zkoušky mediátora ne starší než 3 roky. K zápisu do seznamu se zaměřením na rodinnou mediaci musí mediátor předložit ještě osvědčení ze zkoušky z rodinné mediace ne starší než 3 roky.

---

²⁰ HOLÁ, L.: *Mediace v teorii a praxi*. 2011, Praha, Grada Publishing, a.s

²¹ LANG, M.: *Out of the rut and into the groove: Developing excellence in practice.*, 2003, <http://www.mediate.com/articles/langM1.cfm>.

²² Zákon o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci) pod číslem 202/2012 ve Sbírce předpisů ČR (částka 70/2012)

Podle zákona Ministerstvo zajišťuje zkoušky mediátorů, vede seznam, zapisuje žadatele do seznamu, pozastavuje oprávnění k výkonu činnosti mediátora a vyškrtává mediátory ze seznamu, vydává mediátorovi potvrzení o zápisu do seznamu a zapisuje údaje a změny údajů do seznamu.

Zákon neošetřuje detaily zkoušek. Zákon specifikuje, že Ministerstvo umožní do 6 měsíců od doručení žádosti vykonat zkoušku mediátora každému žadateli, který uhradí poplatek za přípuštění ke zkoušce mediátora ve výši 5 000 Kč; to neplatí, je-li žadatel advokátem. Dále Ministerstvo umožní do 6 měsíců od doručení žádosti vykonat zkoušku z rodinné mediace osobě, která úspěšně složila zkoušku mediátora a uhradila poplatek za přípuštění ke zkoušce z rodinné mediace ve výši 5 000 Kč. Pro žadatele, kteří jsou advokáty, zajišťuje zkoušky mediátora Česká advokátní komora podle zákona o advokacii.

Zákon o mediaci vytváří různé podmínky pro výkon mediace pro mediátory advokáty, mediátory zapsané do seznamu Ministerstva spravedlnosti. Tato nejednotnost může přinést dle mého názoru omezení využívání mediace a její potence a mohou být také vytvořeny překážky využití potenciálu kvalitních nezapsaných mediátorů.

V současné době Ministerstvo spravedlnosti připravuje prováděcí právní předpis, který stanoví náležitosti zkoušky mediátora a zkoušky z rodinné mediace, včetně náležitostí žádosti o vykonání zkoušky, způsobu jmenování zkušebních komisařů a způsobu provádění zkoušek.

Otázku, jaké vzdělání by měl rodinný mediátor mít, zákon neupravuje. V praxi budou i nadále působit mediátoři, kteří budou poskytovat rodinnou mediaci na základě živnostenského oprávnění, na které se tento zákon nevztahuje.

V současné době existuje v ČR několik vzdělavatelů, kteří nabízejí kurzy či výcviky v mediaci. Asociace mediátorů nabízí 12 denní výcvik mediace v celkovém rozsahu 100 vyučovacích hodin.²³ Výcvik je akreditovaný dle MPSV pod č.2009/713-SP podle zákona 108/2006 Sb. a zákona 500/2004 Sb. a dle MŠMT pod č.25113/2008-25-472 podle zákona 563/2004 Sb. a zákona 500/2004 Sb. Výcvik seznámí účastníky s tím, co je to mediace, o jaký proces se jedná a čím je charakterizován. Zážitekovou

---

²³ Oficiální stránky Asociace mediátorů ČR o.s., Dostupné z: <http://www.amcr.cz/>

formou si účastníci vyzkouší v modelových situacích roli mediátora. Výcvik se zabývá těmito tématy:

- Úvod do mediace
- Role mediátora
- Mediace jako ucelený proces se všemi typickými fázemi, její definice a cíle
- Bariéry v komunikaci, nástroje k jejich snižování
- Úvod do teorie konfliktu – druhy, typy, styly a modely řešení konfliktu
- Principy a nástroje participativního řešení konfliktu a vyjednávání
- Specifické dovednosti, nástroje a strategie mediátora
- Tvorba, forma a parametry mediačních dohod
- Těžkosti v jednotlivých fázích mediace a jejich zvládnání
- Zásady práce ve dvojici mediátorů
- Vedení odděleného jednání
- Specifika rodinné mediace
- Právní rámec mediačních dohod
- Situace vhodné a nevhodné pro mediaci
- Principy a zásady mediace
- Praktická cvičení, modelové situace, sebepoznání

Absolventi výcviku si rozšíří svoje dovednosti pro práci s lidmi, zefektivní svou komunikaci a řešení konfliktů, a jsou připraveni na práci mediátora.

14. - 15. října 2011 proběhla v Olomouci Konference o mediaci pod názvem „Kultivovaný způsob řešení sporů“²⁴. Účastníci konference v sekci „Profesionalizace mediace a vzdělávání“ dospěli mimo jiných i k těmto závěrům:

- Mediace by měla být uznána jako profese, která vyžaduje kvalitní přípravu, celoživotní podporu dalšího vzdělávání, včetně supervize. To je předpoklad pro poskytování kvalitních mediačních služeb. K tomu bude potřeba uplatňovat i adekvátní kontrolní mechanismy (např. etický kodex, profesionální standardy, zejména procesní)
- Mediátor by měl být kvalitně připravený profesionál

---

²⁴ Oficiální stránky Konference. Dostupné z: <http://www.mediaceolomouc.eu/vystupy-z-konference/>

- Vzdělavatel by měl seznámit budoucí mediátory se specifiky různých mediačních směrů a mediačních technik tak, aby mediátor mohl reagovat na různé potřeby klientů a dovést mediaci k úspěšnému konci
- Pro zkoušku mediátora by měla být nastavena jednotná hodnotící kritéria bez ohledu na vzdělavatele či absolvovaný výcvik. Hodnotitelé by měli být náležitě proškoleni ve způsobu hodnocení (zejm. dovedností mediátora)
- Mediace by měla být vyučována jako samostatný předmět v pomáhajících profesích, studenti by měli mít možnost mediační praxe (např. jako pozorovatel, mediátor junior, co-mediátor).

3.3 Osobnostní předpoklady rodinného mediátora

Holá²⁵ upozorňuje na skutečnost, že mediátor do vztahů s klienty nasazuje svoji osobnost jako nástroj a při mediaci se opírá o zkušenosti, své osobní hodnoty, intuitivní tvořivost a komunikační dovednosti. Osobnostní předpoklady staví tedy do stejné úrovně jako odborné znalosti a dovednosti. Jak je známo z praxe pomáhajících profesí, kvalitní vztah s klientem je založen na empatii, opravdovosti a schopnosti vidět věci očima klienta. Holá zdůrazňuje také schopnost adekvátně vyhodnocovat situaci klientů, což předpokládá mediátorovu osobní zralost. Vymezuje také aspekty osobnosti, které vylučují výkon mediace: osoby výrazněji neurotické, agresivní, nedostatečně tolerantní, neschopné empatie, netrpělivé, bez schopnosti získat důvěru, málo energické a rozhodné, neschopné spolupracovat, motivovat, nečestné, málo sociabilní a příliš introvertní.

Institut pro kriminologii a sociální prevenci Praha²⁶ zpracoval psychosociální charakteristiku mediátora, který poskytuje mediaci v trestních věcech. Jedná se o principy, které jsou uplatňovány v mediaci obecně, zmiňují je tedy i ve vztahu k rodinné mediaci. Studie uvádí, že pro výkon mediace je vhodné pokud je vedena dvojíci mediátorů, a v ideálním případě mužem a ženou. To koresponduje s reakcemi klientů a zkušenostmi mediátorů v rodinné oblasti. Věk mediátora vymezuje studie rozpětím od 25 let do 65 let a upozorňuje na celkovou zralost mediátora - stabilitu jeho osobnosti a zvládnutí emocionality, které lze očekávat u lidí s přiměřenou sebedůvěrou. Studie dále

---

²⁵ HOLÁ, L.: *Mediace v teorii a praxi*. 2011, Praha, Grada Publishing, a.s

²⁶ KOTULAN, P., ROZUM, J., VÚJTECH, J.: *Studie: Výzkum institutu narovnání*, 1999, Institut pro kriminologii a sociální prevenci Praha

zdůrazňuje, že mediátor by měl být dostatečně samostatný, kritický, organizačně schopný, pružný, tvořivý, vynalézavý, iniciativní, pohotový, sebejistý, duševně odolný, duchapřítomný, schopný improvizace, koncentrace, práce s informacemi, logicky uvažovat a samostatně usuzovat. Ze studie vyplývá, že mediátor by měl mít vysoké morální kvality, měl by být nestranný, bezúhonný, poctivý, spolehlivý. Pro mediátora jsou podle studie podstatné sociální dovednosti, to jak naváže kontakt s klienty, získá jejich důvěru, jak je obratný v jednání, jaké má komunikační dovednosti. Důležitý je také mediátorův vnější projev - jak vystupuje, jeho celkový vzhled, kulturnost projevu.

4. Praktická část: Vzdělávací potřeby mediátorů, kteří poskytují rodinnou mediaci

Cílem této části práce bylo zmapovat vzdělávací potřeby mediátorů, kteří se věnují rodinné mediaci. Vzhledem k nízkému počtu praktikujících rodinných mediátorů jsem zvolila kvalitativní metodu výzkumu - rozhovor. Při získávání informací jsem postupovala metodou rozhovoru pomocí návodu, tzn., vytvořila jsem seznam témat, která jsem během rozhovoru s respondenty probrala. Jednalo se o tato témata: dosažené vzdělání a jeho přínos, názory na výcvik mediace, vzdělání potřebné pro výkon rodinného mediátora, osobnostní předpoklady rodinného mediátora. Délka rozhovorů se pohybovala od půl hodiny do hodiny, podle časových možností respondentů. V praktické části jsem využila také svých osobních zkušeností s výkonem rodinné mediace, kterou poskytují od roku 2006.

Výzkumný soubor tvořilo 10 mediátorů, prakticky poskytujících rodinnou mediaci v Praze a Olomouci, členů Asociace mediátorů ČR o.s., V souboru je zastoupen pouze jeden muž. Je to důsledek toho, že v současné době prakticky poskytují rodinnou mediaci převážně ženy. Mediátoři - muži, které jsem oslovila, poskytují mediaci v jiných oblastech – komunitní, obchodní, pracovní. V souboru jsou zastoupeni mediátoři, kteří mají dlouholetou praxi, bohaté mediátorské zkušenosti a patří k prvním mediátorům v ČR. Na druhé straně jsou v souboru mediátoři, kteří patří k pracovně nejmladším mediátorům.

4.1 *Vzdělání, které mediátoři získali pro výkon rodinné mediace*

Pro přehlednost jsem zpracovala do tabulky základní informace o věku, vzdělání a délce praxe dotázaných mediátorů:

respondent č.	věk	dosažené vzdělání	délka praxe	rozsah vzdělávání v mediaci	pokračuje v dalším vzdělávání
1.	59	VŠ, bc, andragogika, personální řízení	6	558 hodin	ano
2.	66	VŠ, PhDr., sociologie a filosofie	20	tříletý výcvik	ano
3.	43	VŠ, Mgr., právo	3	100 hodin	ano
4.	40	VŠ, JUDr.	3	100 hodin	ano
5.	62	střední odborné, sociální práce	18	tříletý výcvik	ano
6.	59	VŠ, bc., psychosociální studia	6	300 hodin	ano
7.	44	VŠ, Mgr., sociální práce	5	558 hodin	ano
8.	34	VŠ, PhDr., psychologie	2	100 hodin	ano
9.	31	VŠ, Mgr., sociologie a andragogika	2	100 hodin	ano
10.	45	VŠ, PhDr., Ph.D, speciální pedagogika, sociologie	15	tříletý výcvik	ano

Z tabulky je zřejmé, že 9 z oslovených mediátorů jsou vysokoškoláci, jeden středoškolák, s velmi dlouholetou mediátorskou praxí.

Respondenti se shodovali na tom, že s problematikou řešení konfliktů se setkali až na výcviku mediace, popřípadě v průběhu vzdělávacích programů či kurzů a vysokoškolské studium je v podstatě na práci rodinného mediátora nepřipravilo.

Dva z respondentů uvedli, že vysokoškolské studium jim přineslo informace z oblasti komunikace a mediace.

Respondent č.9.: „...umožnila mi (vysoká škola) získat informace o mediaci.“

Respondent č.10.: „Přinesla mi základy psychologie, zvládání náročné komunikace...“

4 z respondentů uvedli, že vysoká škola je pro práci rodinného mediátora nijak nevybavila. Respondent č.4.: „Nic. Nebo spíš - znalost systému práva, z hlediska mediace mi nedalo (vysokoškolské studium) vůbec nic, protože mě nenaučilo jednat s lidmi. To ani z hlediska soudce. Začínala jsem jako rodinný soudce, jednání s lidmi jsem se učila metodou pokus - omyl. Nikdo mi nikdy neřekl, co těm lidem pomůže, jak se ptát na to, co potřebují, jak s nimi jednat.“

Ostatní mediátoři se shodli na tom, že jim vysokoškolské studium umožnilo vidět souvislosti - respondent č.2.: „...studium sociologie mě vybavilo na práci se souvislostmi, umožnilo mi nadhled. Poskytlo mi zkušenost s prací s informacemi a také je pro mě důležité, že jsem získala přístup k hledání.“

Respondent č. 6.: „...studium na vysoké škole mi pomohlo rozšířit si obzory, vidět věci s nadhledu.“

Mediátoři s právním vzděláním zdůrazňovali, že studium jim přineslo uvědomění si rámce, ve kterém se může rodinný mediátor pohybovat, tak aby byl schopen správně klást otázky na důsledky jednotlivých rozhodnutí stran mediace.

Respondent č.4.: „...Studium mě naučilo rozumět systému práva.“

Respondent č.3.: „...nejpodstatnější je to vědomí, že všechno co činíš, má nějaké důsledky a své právní důsledky. Co se týče rodinné mediace, nejsem si jistá, že něco konkrétního mi usnadnilo práci rodinného mediátora. Samozřejmě znalost procesního a rodinného práva, je to dobrý to vědět- vysvětlit lidem v jaké se nacházejí situaci a možný scénář do budoucna. Je to výhoda - znáš souvislosti před problémem, toho problému. Znalost rodinného práva pomůže v rozklíčení toho podstatného, co ti lidé řeší.“ Na druhé straně tento respondent upozorňuje na omezení, která znalosti práva mohou mediátorovi přinést: „...Zároveň to může být nevýhoda - tím, že člověk to ví, tak mu to znesnadňuje klást otevřené otázky. Protože už ví, k čemu to může směřovat...“

Mediátoři s psychologickým vzděláním vnímali jako podstatné, že studium jim poskytlo informace o emocích, prožívání a chování klientů.

Respondent č.8.: „...Vysoká škola mě vybavila na práci s emocemi - nebát se jich, pracovat s nimi, tak aby je lidé mohli zpracovat tak, jak mají. Jaké techniky používat.“

Respondent č. 10.: - Studovala jsem na vysoké škole speciální pedagogické, obor:

psychologie - etopedie, hned po střední škole. Přinesla mi základy psychologie, zvládnutí náročné komunikace. Důležitý byl pro mě komplexní sebezkušenostní výcvik ve skupinové psychoterapii.“

Každý z mediátorů absolvoval minimálně stohodinový výcvik v mediaci, tři z respondentů se účastnili tříletého výcviku v mediaci, komunikaci a facilitaci. Všichni se shodli na tom, že pro ně byl výcvik mediace něčím úplně novým, objevným, mediace je oslovila. Mezi zásadními dovednostmi, kterými je výcvik vybavil pro práci mediátora, jmenovali: techniky aktivního naslouchání a další techniky mediátora - využívání neutrálního jazyka, převádění stížností na potřebu a zájem, pojmenování předmětu jednání, ledolamky.

Respondent č.1.: *Nejdůležitější bylo pro mě praktické zvládnutí technik mediátora - technik aktivního naslouchání, převádět stížnosti na potřeby a pojmenovat zájmy stran, vydefinovat předmět jednání, vyvézt strany ze zacyklení. Bylo těžké se techniky naučit využívat ve správný čas. Ovšem, když jsem to zvládla, přineslo mi to velkou úlevu a posílilo mě to.“*

Respondent č. 7.: *„...hned mi bylo jasné, že se budu věnovat rodinné mediaci. Bylo pro mě velkým ponaučením, že aktivní naslouchání, na které jsem byla zvyklá díky psychoterapii, bylo jiné...v podstatě: techniky, které jsem se naučila ve výcviku a snažím se je využívat čistě, ty jsou pro mě nejdůležitější, ty jsou pro mě nejvíc.“*

Na základě výcviku se snažili dotázaní rozvíjet svoje mediační dovednosti a hledali další možnosti vzdělávání v oblastech, které souvisejí s mediací a řešením konfliktů. Respondent č.10.: *„...100 hodin je tak akorát, protože zhruba v polovině si člověk uvědomí nedostatek vědomostí a to jej nutí k dalšímu vzdělávání. Je důležité, aby se mediátor dále vzdělával - právníci v psychologii a sociální práci, sociologové, psychologové zase v právu.“*

Jedna mediátorka uvedla, že pro ni byly zásadní informace o emoční inteligenci. Respondent č. 6.: *„... Znalost eneogramu by mi dala všechno, co bych pro práci rodinného mediátora potřebovala.“*

Všichni dotazovaní se shodli na tom, že stohodinový výcvik je pouze základem pro to, aby člověk byl schopen mediovat rodinné kauzy. Velký přínos viděli v tom, že výcvik je naučil využívat strukturu procesu a oni si uvědomili, jak důležité je provést klienty celým procesem, nevynechat žádnou z fází a zajistit oběma rodičům dostatečný čas, který pro zvládnutí jednotlivých fází potřebují.

Respondent č. 5.: „...*Výcvik mi přinesl techniky, které byly strukturované, více jsem jim začala rozumět a taky poznání, kdy se v tom procesu řešení konfliktu, má začít řešit.*“

Respondent č. 6.: „...*Důležitá pro mě byla struktura. Ale zase je to z osobnostního hlediska, já sama mám tendence se „rozpliznout“, kdežto ta struktura procesu mediace mi pomáhá ukotvit se, uvědomit si, kde jsem a jak dál.*“

Dotázaní mediátoři se shodovali v tom, že je na jedné straně oslovily a nadchly principy mediace - neradit klientům, neřešit za ně a nehodnotit chování klientů. Ovšem zároveň na druhé straně bylo v průběhu výcviku nejtěžší ztotožnit se s principy natolik, aby podle nich v modelových kauzách také jednali.

Respondent č. 4.: „...*Byla to pro mě šílená lekce pokory. Naučil mě (výcvik) respektovat rozhodnutí lidí, i když je blbé. Jako pro právníka je to těžké, lidé po mě požadovali, abych je vedla, abych jim radila. Naučila jsem se, že by se lidem rozhodování nemělo usnadňovat.*“

Mediátoři zdůrazňovali přínos vedení mediace ve dvojici s kolegou. Oceňovali užitek zpětných vazeb, které si mohli po provedených mediacích poskytovat.

Respondent č. 5.: „...*Bylo taky důležité, že od Američanů jsme převzali také to, že budeme mediovat ve dvojicích. Měli jsme tak vlastně po každé mediaci možnost reflexe, a měli jsme výhodu, že jsme se mohli ve dvojicích různě střídat, takže jsme poznali velkou variabilitu možností, jak jako mediátor pracovat. To, co nám Američané předali, nešlo jen tak vzít a aplikovat, a díky tomu, že jsme získávali různé zkušenosti a mohli ve dvojici reflektovat účinky. Praxe nás vlastně velmi formovala.*“

Respondenti vyzdvihovali nutnost a význam, který má pro mediátora praxe a shodně uváděli, že pro ně praxe byla tou nejpodstatnější složkou v jejich mediátorském růstu.

Respondent č. 6.: „...*Když ji člověk nevykonává, tak jako by výcvik neměl. Praxe je prostě velmi důležitá.*“

4.2 Souhrn návrhů k sestavení specializačního vzdělávání rodinných mediátorů

Tři z dotázaných mediátorů jsou přesvědčeni, že rodinný mediátor by měl mít vysokoškolské vzdělání.

Respondent č.9.: „...Měl by mít vysokoškolské vzdělání v oboru asi práva, psychologie - ideální by byla kombinace. Měl by umět pracovat s emocemi, posouvat proces, zvládat komunikaci.“

Respondent č.9.: „...Určitě by měl rodinný mediátor mít vysokoškolské vzdělání. Obor pomáhající – psychologie, právo, sociální práce, andragogika, sociologie.“

Respondent č.10.: „...Myslím, že mediátor rodinné m. by měl mít vysokoškolské vzdělání, myslím společenskovedního oboru...“.

Ostatní dotazovaní hovořili o tom, že vysokoškolské vzdělání je pro rodinného mediátora přínosem, ovšem nemělo by být podmínkou.

Respondent č.2.: „Rodinný mediátor by měl mít alespoň středoškolské vzdělání. Vysokoškolské vzdělání není podmínkou. Mediátor, který poskytuje rodinné mediace, by měl mít vzdělání humanitního směru.“

Respondent č.4.: „... „Vysoká škola si myslím není podmínkou. Je to fajn, ale není to podmínkou, základem je maturita. Myslím, že by to mohl být právník, psycholog, absolvent gymnázia se sociálně právní školou a výcvikem.“

Respondent č.7.: „...Myslím si, že na rozdíl od vyspělých zemí, kde se mediace používá, u nás chybí kvalitní vzdělání pro mediátory. Bylo by potřeba, aby se na VŠ dal studovat obor mediace. To, co je ve výcviku, je jen to základní a je to málo. Pokud uvažujeme o mediátorovi s komplexními znalostmi, tak výcvik nemůže splnit vůbec teoretické požadavky- získat informace a podklady, zpracovat je a vyvodit z toho závěry pro praxi. Jsem přesvědčená, že komplexní vzdělání mediátora patří na vysokou školu. I přes to, že si nemyslím, že by vysokoškolské vzdělání bylo podmínkou pro výkon rod. mediátora, pokud má osobnostní předpoklady, ostatní se dá dohnat praxí, snahou.“

Respondenti se shodli v tom, že mediace je multidisciplinární obor. Rodinný mediátor by se měl podle respondentů orientovat a mít rámcové znalosti v těchto oborech:

1) **právo** - pro rodinného mediátora jsou důležité rámcové znalosti a informace z práva - zákon o mediaci, zákon o rodině, zákony, které souvisejí s rozvodem, tzn. mít přehled o ekonomických a právních aspektech rozvodu.

Respondent č.1.: *„Rodinný mediátor by měl mít minimálně vyšší odborné vzdělání, humanitního zaměření; vzdělání v oblasti komunikace a práva- spíše jde o obecné minimum z práva ....výcvik rodinného mediátora by měl obsahovat..... přehled o ekonomických a právních aspektech rozvodu, o funkci rodiny.“*

Respondent č.9.: *-, Určitě by měl rodinný mediátor mít vysokoškolské vzdělání. Obor pomáhající – psychologie, právo, sociální práce, andragogika, sociologie...přehled o ekonomických a právních aspektech rozvodu, sociologie.“*

Respondent č.4.: *„...Podle mě se dobrým rodinným mediátorem stane člověk s praxí v rodinné mediaci - spotřebitelské spory vás na rodinnou mediaci nepřipraví. Nejlepší je tedy pro mediátora mít odmediováno x hodin se zkušenějším mediátorem. Získá tím zkušenosti, nikdo se to ve škole nenaučí. Měl by znát zákon o rodině. Měl by vědět související věci s rozvodem - společné jmění manželů, vypořádání majetku, o bytových otázkách a spolupodílovém vlastnictví. A to z toho důvodu, aby lidé neztráceli čas vymýšlením řešení, která nelze po technické stránce udělat.“*

2) **psychologie** - rodinný mediátor by měl znát základy psychologie a rozumět chování člověka v konfliktu.

Respondent č.5.: *„...Určitě by měl rozumět tomu, co je to konflikt, teorii konfliktu, vnímání a prožívání lidí v konfliktu, protože základem je to, aby mediátor lidí při mediaci přijal a skutečně s respektem akceptoval. Je nezbytné, aby se mediátor konfliktu nebál, uměl s ním sám nakládat.“*

Dalšími důležitými oblastmi z psychologie, které respondenti jmenovali, jsou vývojová psychologie, potřeby a prožívání dětí i dospělých při rozvodu.

Respondent č.1.: *„výcvik rodinného mediátora by měl obsahovat informace z vývojové psychologie, zvládání konfliktu dětmi a dospělými, o prožívání rozvodu, o emocích při ztrátě partnera či rodiče.“*

Respondent č.5.: *„... Pro rodinného mediátora je také důležité znát prožívání a chování dětí v konfliktu, co děti zažívají při rozpadu rodiny. Důležité je, jak rodinný mediátor dokáže pomoci rodičům znovu získat rodičovské kompetence. Musí znát proces rozvodu, jak ho lidé prožívají. Musí být schopen klást otázky a pracovat s klienty tak, aby měli možnost se pochopit a svou situaci si vysvětlit.“*

Respondent č.7.: *„...Psychologie dítěte, přibližně by se měl orientovat v potřebách dětí pro určitý věk.“*

3) **sociologie a sociální práce** - rodinný mediátor musí umět pracovat s informacemi a souvislostmi, analyzovat a strukturovat informace, vidět důsledky znát

typy konfliktů, funkce rodiny. Měl by mít přehled ze základů sociální práce s klientem, jeho potřebami, s prací s rodinou.

4) **komunikace, konflikt** - vzdělání rodinných mediátorů by se mělo zabývat oblastí lidské komunikace, stylem komunikace a vzory chování z rodin a ze společnosti, teorií, vývojem a cyklem konfliktu, způsoby a modely řešení konfliktu.

Respondent č.5: *„Určitě by měl rozumět tomu, co je to konflikt, teorii konfliktu, vnímání a prožívání lidí v konfliktu, protože základem je to, aby mediátor lidi při mediaci přijal a skutečně s respektem akceptoval. Je nezbytné, aby se mediátor konfliktu nebál, uměl s ním sám nakládat.“*

5) **mediace**- mediátor musí perfektně znát proces mediace, ovládat techniky aktivního naslouchání, specifické techniky a vhodně je aplikovat, tak aby posílil vzájemnou spolupráci rodičů při mediaci, pomohl jim překonat krize v komunikaci v průběhu mediace a zajistil jim oběma dostatečný prostor

Respondent č.1.: *„...Měl by prakticky ovládat techniky aktivního naslouchání, specifické techniky mediační. Jako důležité vidím jejich praktické zvládnutí v různých situacích.“*

Dotázaní mediátoři vnímají jako nezbytné, aby se mediátoři celoživotně vzdělávali jednak v mediaci - refleктоvali nové poznatky a informace o nových postupech při řešení sporů, jednak své vzdělávání doplňovali informacemi z dalších oborů.

Respondent č.10.: *„...Je důležité, aby se mediátor dále vzdělával - právníci v psychologii a sociální práci, sociologové, psychologové zase v právu.“*

Respondent č. 3.: *„... Mediátorství se učí člověk celý život, nikdy není připraven na všechno, s čím klienti mohou přijít.“*

Všichni dotazovaní se shodli na tom, že stohodinový výcvik je základem pro to, aby člověk byl schopen mediovat rodinné kauzy. Shodně také uváděli, že by měl být rozšířen o praktickou část, ať už formou intervizí, supervizí nebo nácviku modelových kauz po určitém časovém odstupu.

Respondent č 2.: *„Stejně jako vzdělání je důležité, aby získal kvalitní výcvik v mediaci. Mám za to, že by měl být v rozsahu 200 hodin. Obsahem by měl odpovídat současnému výcviku AMČR, navíc by měl poskytnout intervize, supervize a využití videonahrávek.“*

Respondent č.4.: *„...Podle mě se dobrým rodinným mediátorem stane člověk s praxí v rodinné mediaci. Spotřebitelské spory vás na rodinnou mediaci nepřipraví. Nejlepší je*

tedy pro mediátora mít odmediováno x hodin se zkušenějším mediátorem. Získá tím zkušenosti, nikdo se to ve škole nenaučí.

Respondent č.8.:*“... Nemyslím si, že rodinnému mediátorovi stačí 100 hodinový výcvik, měl by obsahovat ještě 50 hodin nácviku.”*

Dotazovaní shodně uvedli, že mediátor musí mít zájem o mediaci, provádět ji kvalitně, neustále se zdokonalovat a sebevzdělávat. Zdůraznili potřebu neustálé sebereflexe jednak po každém mediační sezení, jednak v rámci supervizí, které by měl mediátor pravidelně absolvovat.

Respondent č.5.: *„...Důležité je, aby mediátor byl schopen reflexe, co dělal, jak to dělal a z jakého důvodu, popřípadě, jak to udělat jinak. Je to jednak o zralosti mediátora, jednak o možnostech, k čemu se mediátor dostane, jaké příležitosti má. Nemůže být ve svém mediátorství sám. Supervize je prostě pro mediátory nezbytná. Nestáčí mediátorům přednášet, jejich vzdělávání musí být o praxi a získávání zkušeností, stálém seberozvoji.”*

Respondent č.2.: *„... Je podle mě nutné, aby byl rodinný mediátor schopen sebereflexe, věděl, jak sám reaguje v konfliktních situacích, jak sám zvládá konflikt. Důležité je, aby byl schopen náhledu a nadhledu....“*

4.3 Souhrn osobnostních předpokladů rodinného mediátora

V průběhu šetření se dotazovaní vyjadřovali o osobnostním nastavení či osobnostních předpokladech mediátora pro výkon rodinné mediace. Shodovali se v tom, že rodinný mediátor by měl být osobnostně zralý, měl by mít životní zkušenosti. Získání zkušeností viděli někteří respondenti v souvislosti s věkem - rodinný mediátor by měl být starší než 21 let.

Respondent č.6.: *..(zralost)...Je to vědomí sama sebe, kde jsem, co mohu být, znám své limity, pracuji na sobě. „*

Respondent č.6.: *„... měl by mít životní zkušenosti, být zralý. Myslím, že by se mediátor měl rodinné mediaci věnovat až od 30 let.”*

Respondenti shodně uváděli tyto osobnostní předpoklady rodinného mediátora:

Schopnost koncentrace - během rozhovoru všichni dotázaní hovořili o tom, že provázení klientů procesem mediace je velmi náročná soustředěná činnost. Mediátor

musí stále udržovat svoji pozornost k oběma účastníkům, být zcela koncentrován a připraven účinně intervenovat.

Respondent č.7.: „...*Základním předpokladem je, že je soustředěný na lidi, ne sám na sebe. Je ochotný je přijímat, pracovat sám s konfliktem tak, že pro něj není standardem s konfliktem bojovat, nemá potřebu se pořád bránit, vracet ataky, je schopen se od konfliktu, jak člověk, který s ním pracuje, odosobnit a být při lidech.*“

Příprava k mediaci a zodpovědný přístup - respondenti uváděli, jako další podstatný předpoklad pro výkon rodinné mediaci, zodpovědnost vůči klientovi dodržováním pravidel a plněním povinností mediátora, tzn. že musí být připraven na každé sezení - příprava mediační místnosti, potřebných materiálů, dodržovat s klientem dohodnutý časový rozvrh a dohodnutých postupů. Jde o získání a udržení si důvěry klienta, který pokud důvěřuje mediátorovi, věří i mediaci a dohodě během mediaci uzavřené.

Lidský chápající přístup - v souvislosti s důvěrou respondenti zmiňovali lidský přístup, lidskost mediátora. Měl by být schopen uvolnit atmosféru, vhodně a s mírou použít i humor.

Respondent č.6.: „...*musí mít lidi rád, tuhle práci není schopen dělat někdo, kdo není schopen komunikovat a nemá lidi rád.*“

Flexibilita, schopnost improvizace a rozhodnost - během rozhovorů každý z dotazovaných hovořili o mediátorově flexibilitě a rozhodnosti. Jednotlivé mediační případy jsou rozdílné, prožívání a jednání klientů (i při řešení obdobných situací) je individuální a mediátor musí být pružný v přizpůsobení se situaci a potřebám klientů. Mediátor musí v každém okamžiku umět vhodně reagovat, zvolit odpovídající další postup. Musí mu být jasné, co právě dělá a z jakého důvodu činí jednotlivé kroky, které musí být v souladu s procesem mediaci. Flexibilitu mediátor prokazuje tím, že je schopen vyhodnotit, jak dlouho a do jaké hloubky u daného páru klientů v jednotlivých fázích bude postupovat. S tím souvisí rozhodnost mediátora. Proces mediaci je velmi dynamický, mediátor musí umět situaci vyhodnotit, přijmout rychlé rozhodnutí a to okamžitě realizovat odpovídající intervencí.

Respondent č.8.: „...*Myslím, že je to hodně o přístupu. Měl by být na klienty nastavený, empatický, mít respekt a autoritu. Měl by mít strukturu pevně v rukou, ale zároveň by měl nechávat klientům prostor.*“

Respondent č.3.: „*Neměli by to být lidi, kteří jsou orientovaní na výsledek. Zároveň by to měli být lidé schopní věci posouvat.*“

Profesionální spolupráce v mediátorské dvojici - vzhledem k tomu, že dotazovaní rodinní mediátoři, preferují při mediaci práci v tandemu, i přes to, že v některých případech poskytují mediaci jako jednotlivci, zdůrazňovali nutnost spolupráce a sehranosti s kolegou mediátorem. Vyzdvihovali výhody, které práce ve dvojici mediátorům i klientům přináší.

Emocionální vyrovnanost a schopnost sebereflexe - všichni respondenti zmiňovali jako podstatnou emocionální stabilitu mediátora. Shodli se v tom, že mediace je velmi psychicky náročná činnost a měl by ji vykonávat jen emocionálně vyrovnaný člověk. Klienti mediátorovu vyrovnanost vnímají a díky ní jemu, jako osobě i mediaci mohou důvěřovat. Mediátor zažívá v průběhu mediace trvalý tlak na své emoce, ovšem musí své emoce ovládat a nedopustit, aby ovlivnily mediaci. Musí být schopen sebereflexe, vyhodnotit situaci a přerušit mediaci nebo od ní odstoupit, v případě, kde se do případu promítají emocionálně závažné okolnosti jeho osobního života.

Respondent č.6.: „*Myslím si, že cholerik by na mediátorství nebyl vhodný, že by byl netrpělivý.*“

Respondent č.5.: „*mít respekt k těm lidem, přijímat je takové, jací jsou. Vnímat je a nefiltrovat je přes sebe. To je hrozně těžké. Nezlobit se na klienty, že nevyužili, něco, co jim bylo nabídnuto, oni k tomu nějaký důvod mají. Přijímat realitu klientů, jaká je, že má své potence, ale také limity. Důležité je, aby mediátor byl schopen reflexe, co dělal, jak to dělal a z jakého důvodu, popřípadě, jak to udělat jinak. Je to jednak o zralosti mediátora, jednak o možnostech, k čemu se mediátor dostane, jaké příležitosti má. Nemůže být ve svém mediátorství sám. Supervize je prostě pro mediátory nezbytná. Nestačí mediátorům přednášet, jejich vzdělávání musí být o praxi a získávání zkušeností, stálém seberozvoji.*“

Odolnost vůči zátěži - dotazovaní se shodně vyslovili o odolnosti mediátora vůči zátěži. Mediace je náročná nejen psychicky, ale i fyzicky. Mediační sezení jsou tříhodinová a během nich je mediátor nejen vystaven dlouhému sezení, ale zejména velkému množství podnětů a informací, přičemž musí být neustále koncentrován a snažit se postihnout veškeré detaily v komunikaci. Strany přicházejí k mediaci ve většině případů ve velkém napětí a s averzí vůči sobě navzájem, na mediátora působí i

atmosféra konfliktu a napětí. Na mediátorovi nesmí být znát jeho vlastní aktuální psychické a fyzické potíže, musí je umět zvládnout. Je pro něj tedy nezbytná schopnost adekvátní relaxace a využívání supervize.

Respondent č.1.: *„Být schopný náhledu na sebe, tzn. umět se korigovat při výkonu mediace, znát své slabé a silné komunikační schopnosti, umět s nimi pracovat a využívat je ku prospěchu účastníků mediace.“*

Důvěra a jistota a schopnost přiznat chybu - jako další důležitou vlastnost mediátora uváděli dotazovaní zdravé sebevědomí, které se projevuje důvěrou v sebe sama a v to, co dělá. Mediátor musí být do značné míry nezávislý na mínění druhých, jednak aby neztrácel svou jistotu, jednak aby nepodléhal potřebě oceňování ze strany klientů. Zdravé sebevědomí mediátora se projevuje realistickým pohledem na své schopnosti, znalosti a také schopností přiznat chybu. Jestliže mediátor působí na klienty sebevědomě, vyvolá v nich důvěry v to, že se obrátili na kompetentního odborníka. Respondenti hovořili také o síle osobnosti a charismatu mediátora, který pak působí důvěryhodně, vzbuzuje v druhých pocit podpory, pohody a bezpečí.

Respondent č. 2.: *„ Je podle mě nutné, aby byl rodinný mediátor schopen sebereflexe, věděl, jak sám reaguje v konfliktních situacích, jak sám zvládá konflikt. Důležité je, aby byl schopen náhledu a nadhledu..... neměl by se bát konfliktů, měl by chtít pracovat s lidmi, měl by respektovat roli mediátora.“*

Respondent č. 7.: *„Základním předpokladem je, že je soustředěný na lidi, ne sám na sebe. Je ochotný je přijímat, pracovat sám s konfliktem tak, že pro něj není standardem s konfliktem bojovat, nemá potřebu se pořád bránit, vracet ataky, je schopen se od konfliktu, jak člověk, který s ním pracuje, odosobnit a být při lidech. No a pak umět na sobě pracovat, dovzdělávat se, mít snahu pracovat na sobě, vracet se k případům a reflektovat svoje působení v nich. Musí být trpělivý a pečlivý, dotahovat věci do konce, jít do hloubky a ještě musí mít analytické schopnosti k tomu všemu. Je toho strašně moc.“*

4.4 Doporučení pro specializační vzdělávání rodinných mediátorů, odpovídající současným požadavkům na tuto profesi

Práce rodinného mediátora je vysoce specifická činnost. Vyžaduje, jak vyplývá z dostupné odborné literatury a potvrzují to i závěry z provedeného šetření, specifické dovednosti a schopnosti. Nejedná se jen o metodu práce, ale jde o profesi, která klade na mediátora nároky jak po stránce odborné, tak po stránce osobnostního nastavení.

Fakt, že rodinná mediace je náročnou profesí potvrzuje i fakt, že podle Zákona o mediaci se může stát „zapsaným mediátorem“ pouze člověk, který získal vysokoškolské vzdělání v magisterském nebo v navazujícím magisterském studijním programu a složil zkoušku mediátora i další zkoušku z rodinné mediace.

Z návrhů oslovených mediátorů jasně vyplývá, že vzdělávací program pro rodinné mediátory by měl být určen absolventům středních či vysokých škol, v ideálním případě by měl být zařazen na vysoké školy. Vzdělávací program by měl vycházet ze základů několika oborů: práva, psychologie, sociologie a sociální práce. Toto vnímání multidisciplinarity mediace odpovídá i pohledu odborníků. Např. Šišková²⁷ uvádí, že mediace, co by nový obor, zahrnuje právo, psychologii, sociologii a sociální práci.

Tento názor koresponduje také se sociogramem pro profesi úředníka mediační a probační služby, uvedeným ve studii Výzkum institutu narovnění²⁸, kterou zpracoval Institut pro kriminologii a sociální prevenci Praha. Jako vhodné formální vzdělání pro mediátora studie doporučuje vysokoškolské vzdělání společenskovedního charakteru - právo, psychologie, sociologie, pedagogika, sociální práce.

Podstatu vzdělávání rodinných mediátorů by měly tvořit informace o komunikaci, konfliktu a mediaci. V oblasti komunikace je nezbytné, aby mediátor znal složky komunikace, bariéry v komunikaci, komunikační styly, efektivní komunikaci. Vzdělávání mediátorů v oblasti konfliktu by se měla věnovat podrobně teorii, vývoji a cyklu konfliktu, způsobům a modelům řešení konfliktu. Vzdělání v mediaci by mělo obsahovat informace o historii a vývoji mediace, modelech a přístupech v mediaci. Rodinný mediátor musí teoreticky ovládat proces a fáze mediace, procvičit si jejich praktickou aplikaci a být schopen klienty procesem provést. V průběhu vzdělávání mediátor si musí osvojit praktické používání technik aktivního naslouchání a specifických mediačních technik. Je tedy nezbytné, aby vzdělávání rodinného mediátora

---

²⁷ ŠIŠKOVÁ, T.: Facilitativní mediace, 2012, Praha, Portál

²⁸ KOTULAN, P., ROZUM, J., VŮJTĚCH, J.: Studie: Výzkum institutu narovnění, 1999, Institut pro kriminologii a sociální prevenci Praha

zahrnovalo praktickou část, která by měla obsahovat nácvik modelových kauz, intervize a supervize. Dotazovaní mediátoři se shodovali v tom, že 100 hodin je minimální časová dotace na praktickou část.

Závěr

Přestože se mediace začala prosazovat v České republice od devadesátých let minulého století, teprve v posledních letech si pomalu nachází místo v nabídce služeb veřejnosti a začíná být využívána k řešení konfliktů v různých oblastech lidského života. Její nejmarkantnější využití lze sledovat právě ve sporech rodinných. Pro využívání mediace v rodinné oblasti je velmi důležitá existence Zákona o mediaci, který by měl zaručit kvalitní a kvalifikované mediátory. Otázku, jaké konkrétní vzdělání by měl rodinný mediátor mít, zákon neupravuje. V praxi budou i nadále působit mediátoři, kteří budou poskytovat rodinnou mediaci na základě živnostenského oprávnění, na které se tento zákon nevztahuje. Zákon tak zavedl nejednotnost mezi mediátory zapsanými a nezapsanými a mezi mediátory s právním vzděláním a bez právního vzdělání. Zákon klade důraz na vzdělání mediátorů, spíše než na jejich mediátorské dovednosti a schopnosti. Mediátor tak stále není definován jako profese. Zřejmě až aplikace tohoto zákona ukáže, zda se podaří s jeho pomocí rozšířit povědomí o mediaci v rodinných sporech a zda budou lidé této službě důvěřovat. Vzhledem k uvedenému se domnívám, že se zvýší potřeba sjednocení vzdělávání mediátorů v rodinné oblasti.

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala rolí, úkoly a vzdělávacími potřebami mediátorů, kteří poskytují rodinnou mediaci. Hlavním cílem práce bylo zjistit a popsat skutečné vzdělávací potřeby mediátorů v oblasti rodinných sporů. Teoretická část práce tedy zahrnuje přehled o rodinné mediaci a jejím postavení v České republice, popis jednotlivých směrů, které ovlivňují názory na profesní výbavu mediátora, zachycuje stručně vývoj rodinné mediace v České republice, seznamuje s obsahem rodinné mediace a popisuje legislativní rámec rodinné mediace v České republice. Teoretická část se dále zabývá rolí rodinného mediátora a popisuje úkoly, které mediátor musí plnit během mediace.

Na teoretickou část následně navazuje část praktická, v níž jsem na podkladě kvalitativního šetření a svých osobních zkušeností popsala, jaké mají rodinní mediátoři vzdělávací potřeby, shrnula jsem návrhy respondentů na sestavení specializačního vzdělávání rodinných mediátorů a vytvořila doporučení pro specializační vzdělávání rodinných mediátorů, odpovídající současným požadavkům na tuto profesi.

Použitá literatura

Monografie:

HOLÁ, L., „*Mediace jako způsob řešení konfliktů*“, Praha: Grada, 2003, ISBN 80-247-0467-6

HOLÁ, L., „*Mediace v teorii a praxi*“, Praha: Grada, 2011, ISBN 978-80-247-3134-6

MATOUŠEK, O., „*Slovník sociální práce*“, Praha: Portál, 2008, ISBN-978-80-7367-368-0

PLAMÍNEK, J., *Synergický management. Vedení, spolupráce a konflikty lidí ve firmách a týmech*, Praha: Argo, 2000, ISBN 80-7203-258-5

RISKIN, L. L., ARNOLD, T., KEATING Jr., J. M., „*Mediace aneb jak řešit konflikty*“, Praha: PALLATA, 1997, ISBN 80-901710-6-0

ŠIŠKOVÁ, T., „*Facilitativní mediace*“, Praha: Portál, 2012, ISBN- 978-80-262-0091-8

WARSHAK, R.A., „*Revoluce v porozvodové péči o děti*“, Praha: Portál, 1996, ISBN 80-7178-089-8

Sborníky:

GANANCIA, D.: *Panoráma rodinnej mediácie vo francúzku*, Bratislava: 2004, Zborník z mezinárodnej konferencie Mediácia - cesta k efektívnej justícii

Studie:

KOTULAN, P., ROZUM, J., VŮJTĚCH, J.: *Studie: Výzkum institutu narovnání*, Praha: 1999, Institut pro kriminologii a sociální prevenci

Periodika:

BAKALÁŘ, E., „*Mediace (rozvodová)*“, Otec, dítě, rodina, III, 1996, č. 7, s. 5-8.

Internetové zdroje:

BUSH, R.A.B., FOLGER, J.P.: *The Promise of Mediation: Responding to Conflict Through Empowerment and Recognition*, 1994, San Francisco, Jossey-Bass Publishers, Dostupné z <http://www.colorado.edu/conflict/transform/bushbook.htm>

LANG, M.: *Out of the rut and into the groove: Developing excellence in practice.*, 2003, <http://www.mediate.com/articles/langM1.cfm>.

LINDEN, J.: *Mediation styles: The Purists vs. the „Toolkit“*, 2002,

Dostupné z <http://www.mediate.com/articles/linden4.cfm>.

ZUMETA, Z.D. , *Styles of mediation: facilitative, evaluative, and transformative mediation*, 2000, Dostupné z <http://www.mediate.com/articles/zumeta.cfm>

MEDIACE V ČLENSKÝCH STÁTECH - ANGLIE & WALES, Portál evropské justice, Dostupné z <https://e-justice.europa.eu/contentMaximisation.do?plang=cs&idTaxonomy=64&idCountry=ew&member=1&action=maximizeMS>

DOPORUČENÍ VÝBORU MINISTRŮ ČLENSKÝM STÁTŮM RADY EVROPY O RODINNÉ MEDIACI č.. R (98)1 z 21. ledna 1998, Dostupné z <http://www.mpsv.cz/files/clanky/13148/smernice.pdf>

DŮVODOVÁ ZPRÁVA K ZÁKONU O MEDIACI V NETRESTNÍCH VĚCECH A O ZMĚNĚ NĚKTERÝCH ZÁKONŮ, Dostupné z <http://www.komora.cz/pomahame-vasemu-podnikani/pripominkovani-legislativy-2/nove-materialy-k-pripominkam-1/nove-materialy-k-pripominkam/40-11-zakon-o-mediaci-v-netrestnich-vecech-t-10-3-2011.aspx>

HISTORIE MEDIACE V ČR, Oficiální stránky Asociace mediátorů ČR o.s., Dostupné z: <http://www.amcr.cz/>

OFICIÁLNÍ STRÁNKY KONFERENCE O MEDIACI V OLOMOUCI , 2011, Dostupné z: <http://www.mediaceolomouc.eu/vystupy-z-konference/>

Legislativní dokumenty:

ZÁKON O MEDIACI A O ZMĚNĚ NĚKTERÝCH ZÁKONŮ (zákon o mediaci) pod číslem 202/2012 ve Sbírce předpisů ČR (částka 70/2012)

Příloha - schémata jednotlivých rozhovorů:

Rozhovor č. 1. : mediátorka, 59 let, z Prahy, působící v rodinné oblasti mediace od roku 2006, Praha

Jaké máte vzdělání?

- „VŠ, obor andragogika a personální řízení. Prošla jsem 100 hodinovým výcvikem mediace a ještě výcvik 450 hodin, zaměřený na praktický nácvik modelových situací, dále základy sociální práce, psychologie, sociologie, psychologie a facilitace.“

Co vám studium přineslo pro výkon rodinného mediátora?

- *No moc ne. Možná využívám znalosti z psychologie.*

Čím pro Vás byl důležitý výcvik mediace?

- „*Nejdůležitější bylo pro mě praktické zvládnutí technik mediátora - technik aktivního naslouchání, převádět stížnosti na potřeby a pojmenovat zájmy stran, vydefinovat předmět jednání, vyvézt strany ze zacyklení. Bylo těžké se techniky naučit využívat ve správný čas. Ovšem, když jsem to zvládla, přineslo mi to velkou úlevu a posílilo mě to.*“

Jaké vzdělání by rodinný mediátor měl mít?

- *Rodinný mediátor by měl mít minimálně vyšší odborné vzdělání, humanitního zaměření; vzdělání v oblasti komunikace a práva- spíše jde o obecné minimum z práva. Měl by prakticky ovládat techniky aktivního naslouchání, specifické techniky mediační. Jako důležité vidím jejich praktické zvládnutí v různých situacích.*

Výcvik rodinného mediátora by měl obsahovat informace z vývojové psychologie, zvládnutí konfliktu dětmi a dospělými, o prožívání rozvodu, o emocích při ztrátě partnera či rodiče, přehled o ekonomických a právních aspektech rozvodu, o funkci rodiny.“

Kde by měl rodinný mediátor vzdělání získat?

- „*U vzdělavatele, který poskytuje min. 100 hodinový výcvik. Domnívám se, že 100 hodin by mělo náležet praktickému nácviku + další hodiny věnovány teorii.*“

Jaké osobnostní předpoklady by měl mít?

- „*Měl by mít min. 25 let. Být schopný náhledu na sebe, tzn. umět se korigovat při výkonu mediace, znát své slabé a silné komunikační schopnosti, umět s nimi pracovat a využívat je ku prospěchu účastníků mediace.*“

Z čeho jste čerpala nejvíce při prvních mediacích?

- „*Nejvíce jsem se opírala o zkušenosti, které jsem získala při mediacích a ze zpětné vazby od koomediátora.*“

Rozhovor č. 2: mediátorka, 66 let, z Prahy, mediaci se prakticky věnuje od počátku 90.let, Praha

Jaké máte vzdělání?

- „*Sociologie a filosofie na Filosofické Fakultě UK Praha, sociologie na Columbia University, N.Y. USA.*“

Co vám studium přineslo pro výkon rodinného mediátora?

- „Myslím, že hlavně mě studium sociologie vybavilo na práci se souvislostmi, umožnilo mi nadhled. Poskytlo mi zkušenost s prací s informacemi a také je pro mě důležité, že jsem získala přístup k hledání.“

Jaký by měl rodinný mediátor být?

- „Měl by mít své vlastní životní zkušenosti. Čas trávený na VŠ je také přínosem pro mediátora. Důležité pro rodinného mediátora je uvědomění si, že mediace je multidisciplinární obor. Mám za to, že pro mediátora jsou důležité znalosti a informace z práva - znalost zákona o mediaci, znalost zákona o rodině a také zákony, které souvisejí s rozvodem. Dále je důležité, aby rodinný mediátor měl základy z psychologie- chování člověka v konfliktu, vývojová psychologie, potřeby a prožívání dětí i dospělých při rozvodu. Dále základy sociologie - práce s informacemi, souvislostmi; základy sociální práce.

Rodinný mediátor by měl mít alespoň středoškolské vzdělání. Vysokoškolské vzdělání není podmínkou. Mediátor, který poskytuje rodinné mediace, by měl mít vzdělání humanitního směru. Ať už bude jeho vzdělání jakéhokoli oboru, měl by se snažit o doplnění vzdělání ze zbyvajících oborů a měl by neustále se vzdělávat celou svou kariéru.

Stejně jako vzdělání je důležité, aby získal kvalitní výcvik v mediaci. Mám za to, že by měl být v rozsahu 200 hodin. Obsahem by měl odpovídat současnému výcviku AMČR, navíc by měl poskytnout intervize, supervize a využití videonahrávek.

Je podle mě nutné, aby byl rodinný mediátor schopen sebereflexe, věděl, jak sám reaguje v konfliktních situacích, jak sám zvládá konflikt. Důležité je, aby byl schopen náhledu a nadhledu.

Nutné je pro rodinného mediátora určité osobnostní nastavení - neměl by se bát konfliktů, měl by chtít pracovat s lidmi, měl by respektovat roli mediátora.“

Rozhovor č. 3: mediátorka, 43 let, poskytující rodinnou mediaci od roku 2009, Praha

Jaké je vaše vzdělání?

- „UK Praha Právnická fakulta. V současné době neprojektuji právní služby, nechci kombinovat poskytování právních služeb a mediačních, ráda bych se věnovala mediaci. A to z toho důvodu, že gró mediační práce uděláš na místě s klienty, právní praxe je o tom, že podstatné zpracováváš post setkání s klientem, je to o psaní. Pro mě při dvou dětech je výhodnější styl mediační práce.“

Co vám dala VŠ ve vztahu k rodinné mediaci?

- „Asi to nejpodstatnější je to vědomí, že všechno co činíš, má nějaké důsledky a své právní důsledky. Co se týče rodinné mediace, nejsem si jistá, že něco konkrétního mi usnadnilo práci RM. Samozřejmě znalost procesního a rodinného práva, je to dobrý to vědět- vysvětlit lidem v jaké se nacházejí situaci a možný scénář do budoucna. Je to výhoda - znáš souvislosti před problémem, toho problému. Znalost rodinného práva pomůže v rozklíčení toho podstatného, co ti lidé řeší. Zároveň to může být nevýhoda - tím, že člověk to ví, tak mu to znesnadňuje klást otevřené otázky. Protože už ví, k čemu to může směřovat. Já sama si neuvědomuju tuhle bariéru - nemám zatím srovnání s jiným přístupem - mediuju se stejně zaměřenou kolegyní. Na druhou stranu se teď spousta právních věcí mění, takže si je budu muset nastudovat. Právní vzdělání není pro mediátora na škodu.“

Jaké by měl mít mediátor vzdělání?

- „Já sama jsem si udělala kurz psychologie. Ta si myslím, že je důležitá. Myslím si, že by vhodné bylo, aby mediátor měl možnost nějakého základního vhledu do procesního práva, rodinného práva. Mediátor by byl více zorientovaný a neztrácí čas při samotné mediaci sám tím, aby se zorientoval v souvislostech situace klientů.

Ale pak zásadní je zda mediátor dokáže nechat projít skrz sebe získané vědomosti, jestli má zkušenost. Jde o to, aby získané informace měl zažité.

Mediátorké školení pro mě bylo nenahraditelné v tom, že jsem si uvědomila spoustu věcí na základě svých prožitků a uvědomuju si souvislosti. Uvědomila jsem si, proč jsou jednotlivé situace takové.“

Jaký stupeň vzdělání by tedy mediátor měl mít?

- „*To je strašně individuální. Je spousta mediátorů - chytrých, sečtělých, ne vzdělaných a to že nemají VŠ je důsledek nějaké životní situace. Pro mediaci je důležité, zda jsou to lidi schopní se učit aplikovat svoje znalosti a schopnosti a používat je.*

když si vezmu, kdy by měli lidé studovat VŠ, tak určitě z časového hlediska VŠ je důležitá- mají šanci dozrát a naučí se zodpovědnosti za sebe. Když jsou do pracovního procesu a naučí se jiné věci. VŠ tě naučí uvažovat do budoucna. Práce Tě učí zvládat konkrétní postupy a aktuální. Pokud uvažuji o třicetiletém mediátorovi, jde o to, zda se potřebuje posouvat.“

Co všechno by měl obsahovat výcvik pro rodinného mediátora?

- „*S odstupem času by tam měla být dotace třeba 10 hodinová na část procesu. Myslím, že výcvik je postavený dobře. Ale pak s těmi zkušenostmi, které mediátor časem nabere, by měla být možnost s tím pracovat. Od začátku by to mělo tak být nastavené. Myslím třeba po roce nastavit nějaké další vzdělávání - oni by věděli, že to ještě není ukončené. Mělo by reagovat na těžkosti, s nimiž se lidé během praxe potkali. Zároveň by bylo potřeba dát abgreit právního rámce, přehled práva.“*

Vy sama byste stanovila nějakou věkovou hranici pro rodinného mediátora?

- „*No jo, myslím, že mladí nemají ještě schopnost se domlouvat...od 30 let už ty zkušenosti máš...i životní zklamání taky máš za sebou. .. to je taky důležité, aby dal klientům prostor. „*

Jak by měl vypadat rodinný mediátor?

- „*Neměli by to být lidi, kteří jsou orientováni na výsledek. Zároveň by to měli být lidé schopní věci posouvat.“*

Má být mediace profesí?

- „*Myslím, že určitě. Moc mě mrzí, že se to nepodařilo v souvislosti se vznikem zákona o mediaci. Mělo by být jasné, že lidé jdou k mediátorovi a ne, že jdou k psychologovi a mediátorovi, nebo k právníkovi a mediátorovi.“*

Měl by RM mít specifikováno svoje vzdělávání?

- „*Ne je otázka, která škola dá prostor pro vzdělávání mediátorů. Nedokážu si představit, kde by měl získat to vzdělání - bakaláři i magistři jsou ještě moc mladí. Takže nakonec by to neodpovídalo profesi - mediátor by navázal na vzdělání v některém oboru a mediátorské vzdělání by bylo navíc.*

To se ale týká rodinných mediátorů, možná by šlo začít vzdělávání obecné mediátorské a po zvládnutí procesu, získání dovedností by byli lépe připraveni na oblast rodinou.“

Rozhovor č. 4: mediátorka, 40 let, mediaci rod.poskytuje od roku 2009, Praha

Jaké je vaše vzdělání?

- „*Právnická fakulta UK Praha.“*

Co vám studium přineslo pro práci RM?

- „*Nic. Nebo spíš - znalost systému práva, z hlediska mediace mi to nedalo vůbec nic, protože mě to nenaučilo jednat s lidma. To ani z hlediska soudce, začínala jsem jako rodinný soudce, jednání s lidmi jsem se učila metodou pokus - omyl. Nikdo mi nikdy neřekl, co těm lidem pomůže, jak se ptát na to, co potřebují, jak s nimi jednat. Psychologie tam byla jako jeden půlroční volitelný předmět, na ten jsem ani nechodila, protože jsem si říkala, že za půl roku nelze nic zvládnout. Studium mě naučilo rozumět systému práva.*

Naučila jsem se mediaci hlavně svými zkušenostmi. “

Co Vám dal výcvik mediace?

- „Byla to pro mě šílená lecke pokory. Naučil mě respektovat rozhodnutí lidí i když je blbý. Jako pro právníka je to těžké, lidé po mě požadovali, abych je vedla, abych jim radila. Naučila jsem se, že by se lidem rozhodování nemělo usnadňovat. Mám pocit, že je důležité, aby lidé měli dostatek informací a zároveň aby se v sobě nějak vyznali, podívali do svého nitra, aby se zjistili, co potřebují. Nikdy mě nikdo neučil jako právníka, že lidé mají právo na i blbé rozhodnutí. Na druhou stranu mi ve výcviku chybělo, že lidé by měli mít informace. Oni si potřebují porovnat, co potřebují a co je reálné. Aby si zašli na konzultace a zjistit si třeba, co je to střídavá péče. Měli by mít základní informace, co jim soud dá a co nemohou od něj čekat- měli by uvažovat v kontextu toho, co reálně můžou dosáhnout. Měla by mezi tím být rovnováha. “

Jak se tedy stát rodinným mediátorem?

- „Podle mě se dobrým rodinným mediátorem stane člověk s praxí v rodinné mediaci. Spotřebitelské spory vás na rodinnou mediaci nepřipraví. Nejlepší je tedy pro r.m. mít odmediováno x hodin se zkušenějším mediátorem. Získá tím zkušenosti, nikdo se to ve škole nenaučí. Měl by znát zákon o rodině. Měl by vědět související věci s rozvodem - společné jmění manželů, vypořádání majetku, o bytových otázkách a spolupodílovém vlastnictví. A to z toho důvodu, aby lidé neztráceli čas vymýšlením řešení, která nelze po technické stránce udělat. Měla jsem potřebu po skončení výcviku mediace dodělat si psychologické vzdělání, byla jsem na základy psychologie, nic mi to nepřineslo. Nejvíc mě dala opravdu praxe. “

Jaké osobnostní předpoklady by měl r.m. mít?

- „Neměl by mít přebujelé ego, měl by být pokorný, měl by být pevný, neměl by být výbušný, spíše pomalejší důraznější. Měl by mít autoritu. Mediátor by měl být zralý, měl by znát sám sebe, nerozhodí jej stresová situace, je sebou srovnaný. Neměl by do ní vnášet sebe. Věkovou hranici nemám, myslím, že je to individuální, řekla bych asi od 25 let. - je to o tom egu, zkušenostech. “

Jaké vzdělání by měl mediátor mít?

- „Vysoká škola si myslím není podmínkou. Je to fajn, ale není to podmínkou, základem je maturita. Myslím, že by to mohl být právník, psycholog, absolvent gymnázia se sociálně právní školou a výcvikem. “

Jak by měl vypadat výcvik mediáční výcvik?

- „100 hodin mi stačilo, víc bych dala práva o rodině, víc probrat zákon - souvislosti, nájmy, sousedské vztahy a trénink rodinných kauz. Takže by mohl být ještě pro rodinné mediátory další 100-nový. Další vzdělání - to mě nenapadá. jedině povinnost odmediovat v tandemu s někým, nebo aspoň supervize. “

Rozhovor č. 5: mediátorka, 62 let, rodinným mediacím se věnuje od r.1994, Praha

Jak dlouho se RM věnujete?

- „Začala jsem rodinnými mediacemi v roce 1994. V té době se ani nikde jinde dělat nedali, spíše šlo o rozvodové mediace, nebyla to ta škála rodinných mediací. Výcvik jsem začala v roce 1993, třídní, vedený americkým lektorem. V těch třech dnech jsem mediaci úplně se nenaučila, ale věděla jsem, že to chci dělat. Jako sociální pracovníci mě na mediaci zaujalo to, že mediace není o kontrole, smysl sociální práce jsem viděla v tom, že jim navrací kompetence, že potřebují jako klienti korektní podporu a že v nich samotných zdroje k tomu, aby situaci zvládli sami. to pro mě bylo neuvěřitelně inspirující. Takže jsem se díky organizaci „Partneři pro demokratickou změnu“ mohla účastnit několika stupňových výcviků

v komunikaci a mediaci. V té době jsme byli ještě Československo a školení se účastnili za slovenskou stranu převážně muži, což bylo velmi přínosné, českých mužů bylo jako šafránu - dodnes si myslím, že je to škoda, možná by se podařilo mediaci u nás zviditelnit více.“

Jaké bylo vaše vzdělání?

- „Gymnázium, potom sociálně-právní nastavba, v té době vyšší vzdělání pro soc. pracovníky nebylo. Léta jsem pak dělala soc. kurátorku na Žižkově. Rozhodla jsem se po revoluci studovat Sociální práci na katedře, která po revoluci byla založena, ale bylo to náročné ve vztahu k rodině. Díky studiu a kontaktům s mými spolužáky, jsem se ale k mediaci dostala, byla to náhoda.“

Co bylo nejpodstatnější na výcvicích, co pak ovlivnilo vaši praxi rodinného mediátora?

- „Asi důležité bylo, že nás režim nechával dělat svoji práci - nás jako kurátory, mezi nimiž bylo hodně chartistů a naše klienty - lidé na okraji společnosti, propuštění z výkonu trestu tehdejší společnost moc nechtěla vidět, dělal, jako že tu nejsme. My jsme spadali pod MHMP, ale vykonávali jsme práci pod jednotlivými městskými částmi. Proto, abychom vůbec mohli svou práci dobře vykonávat, jsme museli spolupracovat, vzájemně si informace předávat, takže jsme připravovali společné porady, setkávali se na supervizích, i když v té době se o supervizích nemluvilo, museli jsme si vytvořit svoje renomé. Museli jsme si společně vydefinovat, co to pomoc vlastně je a tam už tenkrát zaznělo, že je to, co klient vnímá, že pomocí je. Výcvik mi přinesl techniky, které byly strukturované, více jsem jim začala rozumět a taky poznání, kdy se v tom procesu řešení konfliktu má začít řešit. Bylo taky důležité, že od Američanů jsme převzali také to, že budeme mediovat ve dvojicích. Měli jsme tak vlastně po každé mediaci možnost reflexe, a měli jsme výhodu, že jsme se mohli ve dvojicích různě střídat, takže jsme poznali velkou variabilitu možností, jak jako mediátor pracovat. To, co nám Američané předali, nešlo jen tak vzít a aplikovat, a díky tomu, že jsme získávali různé zkušenosti a mohli ve dvojici reflektovat účinky. Praxe nás vlastně velmi formovala.“

Jak rozsáhlý výcvik to byl?

- „Od 1994, 3 roky - komunikace, řešení konfliktů, facilitace, mediace. Byli jsme zvaní, abychom vedli kulaté stoly. V rámci výcviku jsme se setkávali se zahraničními kolegy, kteří procházeli v obdobných výcvicích v Polsku, Maďarsku, Německu a dalších zemích, tím jsme měli možnost porovnání a získání dalších informací a zkušeností. Zároveň pro mě bylo důležité, že po nás Američané chtěli, abychom převzali štafetu a působili jako lektori. To pro mě bylo docela těžké, jsme spíše praktik.“

Jak by podle vás měla vypadat příprava rodinného mediátora, jeho vzdělání?

- „Určitě by měl rozumět tomu, co je to konflikt, teorii konfliktu, vnímání a prožívání lidí v konfliktu, protože základem je to, aby mediátor lidí při mediaci přijal a skutečně s respektem akceptoval. Je nezbytné, aby se mediátor konfliktu nebál, uměl s ním sám nakládat. Myslím, že důležité pro mě z hlediska rod. mediátora byla taky moje zkušenost z úplné, funkční rodiny, kde se ale řešili konflikty a taky zkušenost z rodiny, kterou jsme s manželem vytvořili. Pro rodinného mediátora je také důležité znát prožívání a chování dětí v konfliktu, co děti zažívají při rozpadu rodiny. Důležité je, jak rodinný mediátor dokáže pomoci rodičům znovu získat rodičovské kompetence. Musí znát proces rozvodu, jak ho lidé prožívají. Musí být schopen klást otázky a pracovat s klienty tak, aby měli možnost se pochopit a svou situaci si vysvětlit. Měl by se učit trpělivosti, měl by mít na paměti, že mediace je dobrovolná a když se klientům stane, že nemohou v mediaci pokračovat, aby to přijal.“

Jaké vlastnosti by rod. mediátor měl mít?

- „Nevím, jestli je to vlastnost, ale určitě by měl mít respekt k těm lidem, přijímat je takové, jací jsou. Vnímat je a nefiltrovat je přes sebe. To je hrozně těžké. Nezlobit se na klienty, že nevyužili, něco, co jim bylo nabídnuto, oni k tomu nějaký důvod mají. Přijímat realitu klientů, jaká je, že má své potence, ale také limity. Důležité je, aby mediátor byl schopen reflexe, co dělal, jak to dělal a z jakého důvodu, popřípadě, jak to udělat jinak. Je to jednak o zralosti mediátora,

jednak o možnostech, k čemu se mediátor dostane, jaké příležitosti má. Nemůže být ve svém mediátorství sám. Supervize je prostě pro mediátory nezbytná.

Nestačí mediátorům přednášet, jejich vzdělávání musí být o praxi a získávání zkušeností, stálém seberozvoji. Rodinný mediátor by měl být člověk spíše nad 25 let - je to o zralosti osobnosti. “

Je nějaké vzdělání, které je limitující nebo nevhodné pro rod. mediátora?

- „Spíše si myslím, že je důležité při volbě oboru, aby mediátor věděl, co od školy očekává, co pak bude dělat. Je jasné, že mediátor neradí, neřeší a nehodnotí a ve všech těch oborech, kde frekventy vedou k tomu, aby radili, hodnotili a řešili, tak pak je to hodně těžké mediátorem se stát - advokáti, nejen že studují pět let, pak jsou ještě několik let koncipienti. Pomáhající profese většinou pracují s jednotlivcem - u mediace jsou klienti dva. Princip mediace je stejný, ale každá mediace je jiná, to jak mohu reagovat. Pro mediátora, který vykonává dlouholetou praxi, je zase nutné, aby vnímal názory mediátorů mladých. Náhledy služebně mladých pomáhají k rozvoji a nadhledu. Mediátorství se učí člověk celý život, nikdy není připraven na všechno, s čím klienti mohou přijít. “

Rozhovor č. 6: mediátorka, 59 let, poskytuje rodinnou mediaci od roku 2006, Praha

Jak dlouho se věnujete rodinné mediaci?“

- „Od roku 2006. “

Jaké je vaše vzdělání?

- „Mám střední pedagogickou školu a pražskou vysokou školu psychosociálních studií bakalářského stupně. V rámci tohoto studia jsem absolvovala 500 hodin psychosociálního výcviku. “

Co vám škola pro práci rod. mediátora dala?

- „V principu vnímám, že bych mediaci mohla dělat i bez této školy. Určitě důležité bylo, že jsme se věnovali psychologii, sociální práci, pomohla mi rozšířit si obzory, vidět věci s nadhledu. I když jsem přesvědčená, že tuto schopnost mám i jako osoba. Znalost eneogramu by mi dala všechno, co bych pro práci rod. mediátora potřebovala. “

Co vám dal výcvik mediace (500 hodin)?

- „Důležitá pro mě byla struktura. Ale zase je to z osobnostního hlediska, já sama mám tendence se „rozplíznout“, kdežto ta struktura procesu mediace mi pomáhá ukotvit se, uvědomit si, kde jsem a jak dál. “

Jaké vlastnosti by měl mít rodinný mediátor?

- „Myslím si, že cholerik by na mediátorství nebyl vhodný, že by byl netrpělivý. Rodinný mediátor by měl být zralý, a ta zralost se mi promítá do všeho. I u klientů je v mediaci znát, kdo je jakou osobností, jak je zralý. Znalost psychologie a eneogramu mi pomáhá uvědomit si, jak na tom jsou, uvědomit si jejich možnosti a tak k nim být tolerantnější. Takže si myslím osobnostní zralost, trpělivost, musí mít lidi rád, tuhle práci není schopen dělat někdo, kdo není schopen komunikovat a nemá lidi rád.

Osobnostní zralost- jak byste ji definovala?

Je to vědomí sama sebe, kde jsem, co mohu být, znám své limity, pracuji na sobě. „

Dalo by se říct, kdy už je člověk zralý?

- „Věk na to nemá vliv. Někdo je zralý už v mládí, někomu to trvá déle. Možná nějaká věková zkušenost a vědomost ze života, z vlastní rodiny, zkušenost s rozvodem musí nebo může mít vliv na kvalitu porozumění. “

Jak vnímáte s odstupem výcvik mediace, to co obsahuje a jak je sestaven?

- „S odstupem jsem přesvědčena, že je to nejlepší výcvik, jiný si nedovedu představit. Nevím, jak s tou praxí... Když ji člověk nevykonává, tak jako by výcvik neměl. Praxe je prostě velmi důležitá.“

Jaký je váš názor na předpoklad VS vzdělání u rod. mediátora?

- „Myslím si, že VŠ není nezbytná pro rodinného mediátora, připadá mi zbytečné tímto zamezit vykonávat lidem, kteří jsou komunikativní, mají srdce otevřené, kteří umí naslouchat. Vnímám požadavek vysokoškolského vzdělání rodinného mediátora jako zbytečnou formalitu. Určitě to nebude na škodu, ale vnímám vysokoškolské studium jako vývoj toho člověka.“

Jaké vzdělání má tedy rodinný mediátor mít?

- „Já si myslím, že ten výcvik opravdu stačí, možná ho rozšířit o možnost praxe. Asi tedy není na škodu, když se mediátor rámcově orientuje v zákonech. Myslím, že nejdůležitější spokojenost klientů, zákony se pořád mění. Když jsou lidé spokojeni, a budou vědět, co kdy kdo z nich udělá, tak ať právník s tím, na čem se dohodli - pokud to je třeba - udělá, co je nutné. Každý z nás má povědomí o tom, co je za hranicemi, takže to mediátorovi stačí. V současné době je to hodně o tom, že k rodinné mediaci chodí klienti, kteří se už rozešli. Za tu dobu 7 let, jsem měla jeden pár, který přišel, na začátku svých problémů. Takže spolupráce se soudem a právníky je nutná. Ale doufám, že až budou lidé využívat mediaci k řešení problémů v rodině, tak bude mediace fungovat i jako pomoc pro zachování rodiny, tak to bude skvělá šance pro lidi a my jako mediátoři nebudeme muset tak hloubat nad tím, zda je nutná znalost zákonů či ne.“

Teď jste mluvila o právu, je ještě nějaký jiný obor důležitý pro mediaci?

- „Myslím si, a zase ne jako podmínka - mít za sebou nějaký sebezkušenostní výcvik. Připadá mi, že to je základ v podstatě pro každého. Lidé jsou pak schopni sebereflexe - to by měla být praxe pro učitele, soc. pracovníky, lékaře a další profese.“

Myslíte si, že by rodinná mediace měla být profese?

- „Já bych to uvítala. Hlavně proto, že lidi nevědí, co mediace je.“

Rozhovor č. 7: mediátorka, 44 let, poskytuje mediaci od roku 2007, Praha

Jak dlouho působíte jak rod. mediátor?

- „Od roku 2007.“

Jaké máte vzdělání?

- „Jsem absolventkou Katedry sociální práce UK v Praze. Po té jsem si udělala psychoterapeutický výcvik.“

Co vám škola dala pro práci rodinného mediátora?

- „Vysoká škola nic.“

Co vám výcvik dal pro rod. mediaci?

- „No asi všechno, protože hned mi bylo jasné, že se budu věnovat rodinné mediaci. Bylo pro mě velkým ponaučením, že aktivní naslouchání, na které jsem byla zvyklá díky psychoterapii, bylo jiné... v podstatě techniky, které jsem se naučila ve výcviku a snažím se je využívat čistě, ty jsou pro mě nejdůležitější, ty jsou pro mě nejvíc. Protože jsem nikdy neměla problém pochopit druhého, s tím jsem nikdy neměla problémy.“

Jak se s odstupem díváte na výcvik, je tam třeba nějakých změn pro rodinné mediátory?

- „Myslím si, že na rozdíl od vyspělých zemí, kde se mediace používá, u nás chybí kvalitní vzdělání pro mediátory. Bylo by potřeba, aby se na VŠ dal studovat obor mediace. To, co je ve výcviku je jen to základní a je to málo. Pokud uvažujeme o mediátorovi s komplexními znalostmi, tak výcvik nemůže splnit vůbec teoretické požadavky- získat informace a podklady,

zpracovat je a vyvodit z toho závěry pro praxi. Jsem přesvědčená, že komplexní vzdělání mediátora patří na vysokou školu. I přes to, že si nemyslím, že by vysokoškolské vzdělání bylo podmínkou pro výkon rod. mediátora, pokud má osobnostní předpoklady, ostatní se dá dohnat praxí, snahou.“

Jak by tedy takový rodinný mediátor měl vypadat osobnostně?

- „Základním předpokladem je, že je soustředěný na lidi, ne sám na sebe. Je ochotný je přijímat, pracovat sám s konfliktem tak, že pro něj není standardem s konfliktem bojovat, nemá potřebu se pořád bránit, vracet ataky, je schopen se od konfliktu, jak člověk, který s ním pracuje, odosobnit a být při lidech.

No a pak umět na sobě pracovat, dozdělovat se, mít snahu pracovat na sobě, vracet se k případům a reflektovat svoje působení v nich. Musí být trpělivý a pečlivý, dotahovat věci do konce, jít do hloubky a ještě musí mít analytické schopnosti k tomu všemu. Je toho strašně moc, to nemluvím o tom, že by měl mít základy ze všelijakých jiných oborů.“

A jakých?

- „Psychologie, sociologie, logika, právo určitě - minimálně zákon o rodině. Psychologie dítěte, přibližně by se měl orientovat v potřebách dětí pro určitý věk.“

Mluvila jste o tom, že nejste zastáncem toho, aby mediátor musel mít VŠ, tak jaké vzdělání by měl mít?

- „No myslím, že podstatné jsou osobnostní předpoklady, důležité jsou životní zkušenosti se svojí rodinou a taky jakýsi všeobecný přehled. Aby byl inteligentní, nemyslím, že to je záležitost VŠ, znám inteligentní lidi s výučním listem.“

Mnozí zmiňují věkovou hranici, jak to vidíte?

- „Myslím, že je to velice individuální. Pokud jde o mě, tak okolo třicítiky, pokud by sem to měla zobecnit, tak asi 21 let.“

Měl by být rodinný mediátor profesí?

- „Ano, měl, pokud bych si představila ideál, tak VS zaměřením na mediaci - speciálně tři roky se jí zabývat.“

Které z těch vzdělání vám osobně dalo nejvíc?

- „Jednoznačně mediální výcvik, pak asi lektorování mediace - to mi umožnilo značný nadhled.“

Rozhovor č. 8: psycholožka a mediátorka, 34 let, mediaci poskytuje od roku 2010, Olomouc

Co vám VŠ (jednooborová psychologie) dala pro práci rodinného mediátora?

- „Zažívala jsem na začátku konflikt rolí – psycholog-mediátor. Vysoká škola mě vybavila na práci s emocemi - nebát se jich, pracovat s nimi, tak aby je lidé mohli zpracovat tak, jak mají. Jaké techniky používat. Dnes už rozeznám hranici mezi terapeutickým a mediátorským přístupem. „

Jaké vzdělání by měl mít mediátor, který dělá rodinné mediace?

- „Nemyslím si, že rodinnému mediátorovi stačí 100 hodinový výcvik, měl by obsahovat ještě 50 hodin nácviku. Práce s emocemi, taky více procvičit zápis dohody – to mě chybělo.“

Jaký by měl rodinný mediátor být?

- „Měl by mít vysokoškolské vzdělání v oboru asi práva, psychologie - ideální by byla kombinace. Měl by umět pracovat s emocemi, posouvat proces, zvládat komunikaci. Myslím, že

je to hodně o přístupu. Měl by být na klienty nastavený, empatický, mít respekt a autoritu. Měl by mít strukturu pevně v rukou, ale zároveň by měl nechávat klientům prostor. Měl by být zralý. Myslím, si že by mediátor měl být profesí, zatím to vidím u nás nereálně.“

Kolik mediací je schopen udělat rodinný mediátor za týden?

- „Myslím, že 7.“

Rozhovor č. 9: mediátor, 31 let, rodinnou mediaci poskytuje od roku 2010, Olomouc

Co vám VŠ (sociologie a andragogika) dala pro práci rodinného mediátora?

- „Umožnila mi získat informace o mediaci. „

Jaké vzdělání by měl mít rodinný mediátor?

- „Určitě by měl rodinný mediátor mít vysokoškolské vzdělání. Obor pomáhající – psychologie, právo, sociální práce, andragogika, sociologie.“

Co by měl obsahovat výcvik rodinného mediátora?

- „To, co jsme se učili ve výcviku a z psychologie – vývojová psychologie, zvládání konfliktu dětmi a dospělými, komunikaci, prožívání rozvodu, emoce při ztrátě partnera, rodiče, přehled o ekonomických a právních aspektech rozvodu, sociologie- funkce rodiny.“

Jak by měl rodinný mediátor vypadat?

- „Kromě uvedených vědomostí, měl by být hodně empatický, měl by mít životní zkušenosti, být zralý. Myslím, že by se mediátor měl rodinné mediaci věnovat až od 30 let.“

Kolik mediací je schopen udělat rodinný mediátor za týden?

- „Myslím, že 5.“

Rozhovor č. 10: mediátorka, ?let, mediaci poskytuje od roku 1997, Olomouc

Jaké je Vaše vzdělání?

- „Studovala jsem VŠ speciální pedagogika, psychologie - etopedie, hned po střední škole. Přinesla mi základy psychologie, zvládání náročné komunikace. Důležitý byl pro mě komplexní sebezkušenostní výcvik ve skupinové psychoterapii.“

Jaké vzdělání by měl mít rodinný mediátor?

- „Myslím, že mediátor rodinné m. by měl mít vysokoškolské vzdělání, myslím společenskovědního oboru, měl by mít základní výcvik v mediaci. 100 hodin je tak akorát, protože zhruba v polovině si člověk uvědomí nedostatek vědomostí a nutí jej k dalšímu vzdělávání.

Je důležité, aby se mediátor dále vzdělával - právníci v psychologii a sociální práci, sociologové, psychologové zase v právu.

Neméně důležité je z poloviny osobnostní nastavení rod. mediátora, inteligence, tvořivost, aktivní flexibilita, zvládání frustrace a konfliktu.“